

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

Ἀρχισυντάκτης : Ἀριστείδης Κ. Οἰκονόμος

Διαγόρος παρ' ἅπασιν τοῖς ἐν Ἀθήναις Δικαστηρίοις,
Ὑφηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας ἐν τῷ Ἑθνικῷ Πανεπιστημίῳ.

ΤΟΜΟΣ 7^{ος} — ΕΤΟΣ 7^{ον}

1879 — 1880

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ, ΟΔΟΣ ΣΤΑΔΙΟΥ 41.

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΙΣ

[ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ-ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΑ-ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΗ]

ΓΕΡΜΑΝΙΚΑΙ ΤΡΑΠΕΖΑΙ.

Ἡ πλειονότης τῶν Τραπεζῶν, αἵτινες ἐν τῇ αὐτῇ χώρᾳ ἐκδίδουσι τραπεζογραμμάτια, ἔχει τοιαύτην σχέσιν πρὸς τὴν εὐρείαν ἐννοιαν τοῦ ζητήματος τῆς ὑπὸ κοινούς καὶ σταθεροὺς ὅρους ἐλευθέρας ἐκδόσεως τῶν τραπεζογραμμάτων, ὥστε ὑπολαμβάνομεν ὅτι βαθμυδὸν ἢ ἡ ὑπάρχουσα πλειονότης θὰ γεννήσῃ τὴν τραπεζικὴν ἐλευθερίαν διὰ τῆς περαιτέρω ἐπεκτάσεως τοῦ τραπεζικῶν δοκιμῶν ἢ ἡ σημαία τῆς τραπεζικῆς ἐλευθερίας θὰ παραγάγῃ τόσας τραπέζας ὅσας αἱ ἀνάγκαι τοῦ τόπου χωροῦσι. Τοιοῦτοτρόπως ἡ ἐν τῇ Γερμανίᾳ πλειονότης τῶν τραπεζογραμμάτια ἐκδιδουσῶν Τραπεζῶν ἀνήκει εἰς ἀξιόλογον θέμα πρακτικῆς κατὰ σκοπὸν μελέτης.

Εἰς δέκα καὶ ὀκτὼ ὑπολογίζονται αἱ τοιαῦται ἐν Γερμανίᾳ Τράπεζαι, ἐκ τῶν ὁποίων σημαντικωτέρα εἶναι ἡ Τράπεζα τῆς Αὐτοκρατορίας· πέντε ἀνήκουσιν εἰς τὴν Πρωσίαν, τέσσαρες εἰς τὴν ἀρκτικὴν Γερμανίαν, τρεῖς εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γερμανίαν, τρεῖς εἰς τὴν Σαξωνίαν, μία εἰς τὴν Βαυαρίαν καὶ μία εἰς τὴν Φραγκφόρτην. Ἰνα θέσωμεν σημεῖόν τι συγκρίσεως μεταξὺ τῶν 17 τούτων Τραπεζῶν (ἐκτὸς τῆς αὐτοκρατορικῆς) καὶ τῆς ἡμετέρας Ἑθνικῆς, εἰς 87 $\frac{1}{2}$ ἑκατομυρ. μάρκα (ἑκαστον μάρκον=1 $\frac{1}{2}$ νέας δραχμῆς) ἀναβιβάζεται τὸ πέραν τοῦ μεταλλικοῦ ἀποταμιεύματος κυκλοφορῆσαν ἐν ἔτει 1878 ποσὸν τραπεζογραμμάτων αὐτῶν, ἐνῶ παρ' ἡμῖν ἡ ὁδὸς τῆς τοιαύτης κυκλοφορίας, καὶ ἐκτὸς ἐτι

τῆς ἐπόψεως τῆς ἰσχυροῦσης νῦν ἀναγκαστικῆς, εἶναι ἀναλόγως πολὺ εὐρύτερα. Ἐκ τῶν 87 $\frac{1}{2}$ τούτων ἑκατομ. μάρκων 28,8 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Βαυαρικὴν Τράπεζαν, 23,8 εἰς τὰς τῆς μεσημβρινῆς Γερμανίας, 20 εἰς τὰς Σαξωνικὰς, 5 $\frac{1}{2}$ εἰς τὰς Πρωσσικὰς, 5 εἰς τὰς τῆς ἀρκτικῆς Γερμανίας καὶ 4,4 εἰς τὴν τῆς Φραγκφούρτης. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας, τὸ ἐν ἔτει 1878 πλεόνασμα τῶν τραπεζογραμμάτων τῆς, σχετικῶς πρὸς τὸ μεταλλικὸν ἀποταμίευμά τῆς, ἀναδιβάλλεται εἰς 240,2 εἰς τὸ τρίτον περίπου, ἐνῷ παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ Ἐθνικῇ διὰ τῆς ἐπινοήσεως τοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος μεταλλικοῦ ἀποταμιεύματος ἡ ἀναλογία τῆς κυκλοφορίας (καὶ ἐκτὸς τῆς ἐπόψεως τῆς ἀναγκαστικῆς) εἰς τὸ τριπλάσιον πολλάκις τοῦ ἐν Ἑλλάδι ἀποταμιεύματος πράγματι ἀνέβη.

Τὸ ἐνεργητικὸν τοῦ συνόλου τῶν 18 Γερμανικῶν Τραπεζῶν εἶχεν ὡς ἐξῆς κατὰ τὰ δύο τελευταῖα ἔτη: Μεταλλικὸν ἀποταμίευμα μετὰ τοῦ χαρτονομίσματος 615 ἑκατομ. μάρκα τῷ 1877 καὶ 578,9 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 475 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 103,9 εἰς τὰς λοιπὰς. Χαρτοφυλάκιον συναλλαγματικῶν καὶ γραμματίων 689,9 τῷ 1877 καὶ 610,2 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 358 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 252,2 εἰς τὰς λοιπὰς. Προκαταβολαὶ ἐπὶ πολυτίμοις μετάλλοις κλπ. 92,1 τῷ 1877 καὶ 94,1 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 66,2 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 27,9 εἰς τὰς λοιπὰς. Δημόσια χρεώγραφα 16,4 τῷ 1877, καὶ 15,2 τῷ 1878· οὐδὲν ἡ Τράπεζα τῆς Αὐτοκρατορίας· ἀναλογία 10,2 τοῖς $\%$ ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου τῶν λοιπῶν. Ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ ὀφειλετῶν 18,7 τῷ 1877 καὶ 18,5 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 1 διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 17,5 διὰ τὰς λοιπὰς.

Τὸ παθητικὸν τῶν Τραπεζῶν τούτων κατὰ τὴν ἐν λόγῳ διετίαν ὑπελογίζετο ὡς ἐξῆς: Κεφάλαιον μετοχικὸν 268 ἑκατομ. μάρκα τόσον τῷ 1877 ὅσον καὶ τῷ 1878, ἐξ ὧν 120

ἑκατομ. ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 148,3 εἰς τὰς λοιπὰς. Ἀποθεματικὸν κεφάλαιον 29,7 τῷ 1877 καὶ 33,7 τῷ 1878, ἀναλογοῦν ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου κατὰ τὸ ἔτος 1878 εἰς 13,7 τοῖς $\%$ διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ εἰς 11,5 τοῖς $\%$ διὰ τὰς λοιπὰς. Τραπεζογραμμάτια εἰς κυκλοφορίαν 917,5 τῷ 1877 καὶ 906,6 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 715,2 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 191,4 εἰς τὰς λοιπὰς. Ἀνοικτοὶ λογαριασμοὶ δανειστῶν 179,2 τῷ 1877 καὶ 278,4 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 256,8 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 21,6 εἰς τὰς λοιπὰς. Παρακαταθῆκαι 55,5 τῷ 1877 καὶ 50,6 τῷ 1878· ἐκ τῶν τελευταίων 9,4 ἀνήκουσιν εἰς τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 41,2 εἰς τὰς λοιπὰς.

Ἡ ἐποψὶς τῆς παραγωγικότητος τῶν ἐν λόγῳ τραπεζικῶν ἐπιχειρήσεων ἔχει ὡς ἐξῆς: Σύνολον τῶν καθαρῶν κερδῶν 19,7 τῷ 1877 καὶ 19,6 τῷ 1878· ἐλάττωσις κατὰ $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. μάρκ. Ἡ κατὰ τὸ ἔτος 1878 ἀναλογία τῶν καθαρῶν τούτων κερδῶν πρὸς μὲν τὰ ἀκαθάριστα τειαῦτα εἶναι 58,3 τοῖς $\%$ διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 68,8 τοῖς $\%$ διὰ τὰς λοιπὰς· πρὸς δὲ τὸ μετοχικὸν κεφάλαιον 9 τοῖς $\%$ διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας καὶ 5,9 τοῖς $\%$ διὰ τὰς λοιπὰς. Τὸ διανεμηθὲν μέρισμα ἐν ἔτει 1878 ἦτο 6,2 ἑκατομ. μάρκ. διὰ τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας ὀλιγώτερον κατὰ $\frac{1}{10}$ ἑκατομ. τοῦ 1877, καὶ 5,3 διὰ τὰς λοιπὰς, ὅμοιον τῷ τοῦ ἔτους 1877.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρῳ τραπεζικῆς ἀπογραφῆς, τῆς ὁποίας οἱ ἀριθμοὶ ἀνήκουσι κατὰ τὸ πλεῖστον εἰς τὸ ἐν Βερολίνῳ ἐκδιδόμενον «Ἐμπορικὸν Φύλλον», προκύπτει ἀξιοσημείωτος τάσις εἰς ἐλάττωσιν τῆς τραπεζικῆς ἐν Γερμανίᾳ οἰκονομίας. Εἶναι ἀποτέλεσμα τῆς παγκοσμίου κρίσεως, ἥτις μετ' ἐντάσεως κυριεύει τῶν βιομηχανικῶν τοῦ ἐνεστώτος τυχῶν ἀπὸ ἱκανῶν ἤδη ἐτῶν. Αἱ πολεμικοδιπλωματικαὶ περιπλοκαὶ τῆς τελευταίας κατὰ τὴν Ἀνατολὴν περιόδου συνετέλεσαν εἰς

ἐπέκτασιν τῶν φαινομένων τῆς κρίσεως. Τοιοῦτοτρόπως, ὡς εἶδομεν ἐπὶ τοῦ τραπεζικοῦ χαρτοφυλακίου τῆς Γερμανίας, ἀπὸ 689,9 ἑκατομ. τῷ 1877 κατέπεσε τοῦτο εἰς 610 τῷ 1878. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ὅλον τῶν τραπεζικῶν ἐργασιῶν, ἀρκεῖ νὰ λάβωμεν ὡς θέμα τὴν Τράπεζαν τῆς Αὐτοκρατορίας ἵνα κρίνωμεν περὶ τῆς γενικῆς καταστάσεως. Ἐνῶ τῷ 1877 ὑπελογίζοντο αἱ ἐργασίαι τῆς Τραπεζῆς ταύτης εἰς 47,541 ἑκατομμύρια μάρκων, τῷ 1878 ὑπεβιδάσθησαν εἰς 44,254· ἐλάττωσις κατὰ 3 $\frac{1}{2}$ διλιούνια μαρκῶν, βαρύνουσα ἰδιαιτέρως τὴν Πρωσικὴν πρωτεύουσαν, τὸ ἐν τῇ ὑποίᾳ κεντρικὸν κατὰστημα τῆς Τραπεζῆς τῆς Αὐτοκρατορίας ἀπὸ 13,726 ἑκατομ. μάρκ. εἰς ἐργασίας τῷ 1877 κατέπεσεν εἰς 11,617 τῷ 1878, πλέον ἥτοι τῶν 2 διλιουνίων!

Οἱ ἀριθμοὶ οὗτοι ἐξηγοῦσι μέγα μέρος τῆς κοινωνικῆς ἀμφιβολίας, τὴν ὁποίαν αἱ καχεκτικαὶ ἐπισωρεύσεις τῶν μεγάλων πληθυσμῶν κυφοροῦσιν ἐν ἑαυταῖς. Ἡ ἐργασία εἶναι ὁ ὑπέρτατος νόμος ἐπὶ τῆς γῆς εἰς πρόοδον. Πᾶν ὅ,τι διαταράσσει τὴν ἁρμονικὴν ἀνάπτυξίν της, καθ' ὅποιονδῆποτε κλάδον τῆς καθόλου βιομηχανίας, εἶναι σπέρμα ὠδίνων διὰ τὸ κοινωνικὸν σῶμα. Παρατηροῦμεν δὲ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετηρίδα συμπτώματα, τὰ ὁποῖα διότι ἐπ' ἐσχάτων ἐσίγησαν ἐν φωνῇ, δὲν ἐπεταὶ ὅτι καὶ ἐξηφανίσθησαν ἐν ὑποχθονίᾳ ἐνεργείᾳ.

ΠΤΩΧΕΥΣΕΙΣ ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ.

Εἶναι χαρακτηριστικὸν τὸ φαινόμενον τῶν πτωχεύσεων ἐν τῇ νεωτέρᾳ ἐμπορικῇ ἀναπτύξει τῶν κοινωνιῶν καὶ μεταξὺ ὅλων ἐν τῇ ὑπὸ οἰκονομικὴν ἐποψίν κατὰ πολλοὺς λόγους προπορευομένῃ Ἀγγλικῇ. Ἀπὸ 11,022 κηρυχθεισῶν ἐν Ἀγγλίᾳ πτωχεύσεων τῷ 1877, ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν, κατὰ

τελευταίας εἰδικᾶς τῆς Καταστατικῆς πληροφορίας, εἰς 15,059 τῷ 1878, καὶ κατὰ μόνον τὸ πρῶτον ἐξάμηνον τοῦ 1879 ὑπολογίζονται αὗται εἰς 8,990. Ἐὰν ὑποθέσωμεν ὅτι τὸ ἀρξάμενον δεύτερον ἐξάμενον θὰ ἀκολουθήσῃ τὴν αὐτὴν ὁδόν, ὁλόκληρον τὸ ἔτος 1879 πρόκειται νὰ ἐπιβαρυνθῇ ὑπὸ 18 περίπου χιλ. πτωχεύσεων, ἥτοι κατὰ 3 χιλ. πλείτερον τῶν ἐν ἔτει 1878 καὶ κατὰ 7 χιλ. πλείτερον τῶν ἐν ἔτει 1877. Ὁδὸς καταιφερῆς μεστὴ κρημνῶν, οἵτινες συνδυάζονται πρὸς τὴν γενικὴν καχεξίαν, ἥτις λυμαίνεται τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἐν γένει οἰκονομίαν.

Ὁ ὁλικὸς ἀριθμὸς τῶν Ἀγγλικῶν πτωχεύσεων δύναται γὰρ διαιρεθῇ εἰς δύο κατηγορίας, ἐξ ὧν ἡ μὲν ἀφορᾷ τὸ χονδρικὸν ἐμπόριον ἡ δὲ τὸ λιανικόν. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει 2,172 πτωχεύσεις κατὰ τὸ 1877 ἔτος, 2,643 κατὰ τὸ 1878 καὶ 1553 κατὰ τὸ ἀ. ἐξάμηνον τοῦ 1879. Ἡ δευτέρα περιλαμβάνει 8,850 πτωχεύσεις κατὰ τὸ 1877 ἔτος, 12,416 κατὰ τὸ 1878 καὶ 7,437 κατὰ τὸ ἀ. ἐξάμηνον τοῦ 1879.

Ἐὰν περιορισθῶμεν εἰς μόνας τὰς πτωχεύσεις τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου, αἵτινες ἀσκοῦσι μείζονα ἐπὶ τοῦ ὅλου φαινομένου ἐπιρροήν, παρατηροῦμεν ὅτι ἐπὶ τῶν πτωχεύσεων τούτων ἐν ἔτει 1877 αἱ πλείονες ἀνήκουσιν εἰς τὴν κυρίως Ἀγγλίαν 2000, μετὰ τὰς ὁποίας ἔρχονται αἱ ἐν Σκωτίᾳ 139, καὶ τελευταῖαι αἱ ἐν Ἰρλανδίᾳ 33. Κατὰ τὸ ἔτος 1878 αἱ ἐξῆς ἀναλογίαι· 2,479 πτωχεύσεις ἐν τῇ κυρίως Ἀγγλίᾳ, 232 ἐν Σκωτίᾳ καὶ 32 ἐν Ἰρλανδίᾳ. Κατὰ τὸ ἀ. ἐξάμηνον 1879 αἱ ἐξῆς ἀναλογίαι· 1405 πτωχεύσεις ἐν τῇ κυρίως Ἀγγλίᾳ, 133 ἐν Σκωτίᾳ καὶ 15 ἐν Ἰρλανδίᾳ. Ἡ Ἰρλανδία ἔχει τι στάσιμον ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν πτωχεύσεων, ἐξηγούμενον ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας οἰκονομικῆς αὐτῆς καταστάσεως. Ἡ Σκωτία προχωρεῖ εἰς τὴν πτωχευτικὴν τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου ὁδὸν καὶ ἡ Ἀγγλία περισσότερον ἔτι.

Ὑπὸ τὴν ἐποψίν τῶν μεγάλων πόλεων καὶ τῶν ἐπαρχιῶν, παρατηρήθη ἐν τῇ κυρίως Ἀγγλίᾳ ὅτι αἱ πτωχεύσεις τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου ἐν μὲν ταῖς ἐπαρχίαις ἀπὸ 457 τῷ 1877

ἀνέβησαν εἰς 561 τῷ 1878 καὶ εἰς 332 κατὰ τὸ ἀ. ἐξάμηνον τοῦ 1879. (ὑποτιθέμεναι καθ' ὅλον τὸ ἔτος 664), ἐν δὲ ταῖς μεγάλας πόλεσι παριστῶσι τὴν ἐξῆς κλίμακα: Λονδίνον 456 τῷ 1877, 566 τῷ 1878, 315 ἀ. ἐξάμ. 1879 (δι' ὅλον τὸ ἔτος 630). Λιβερπούλ 81 τῷ 1877, 92 τῷ 1878, 55 ἀ. ἐξάμ. 1879 (δι' ὅλον τὸ ἔτος 110). Μαγκεστρία 134 τῷ 1877, 125 τῷ 1878, 107 ἀ. ἐξάμ. 1879 (δι' ὅλον τὸ ἔτος 214). Βίρμιγχαμ 189 τῷ 1877, 216 τῷ 1878, 120 ἀ. ἐξάμ. 1879 (δι' ὅλον τὸ ἔτος 240). κλπ.

Ἐὰν ἐπιθεωρήσωμεν τὰς κατὰ τοὺς διαφόρους κλάδους τοῦ χονδρικοῦ ἐμπορίου τάσεις τῆς πτωχεύσεως, ἰδοὺ πῶς ἐμφανίζονται αὗται κατὰ τὸ ἀ. ἐξάμηνον τοῦ 1879: Πράκτορες καὶ παραγγελιοδόχοι, 128 πτωχεύσεις· τραπεζίται, 4· ὑποδηματοποιοί, 112· ζυθοποιοί 15· καπνοπῶλαι, 3· ἀνθρακοποιοί, 70· ἐπιχειρηματίαι, 20· σιτέμποροι καὶ μυλωθροί, 43· νηματοποιοί καὶ ὑφανταί, 47· μεσίται βάμβακος καὶ ἀποικιακῶν, 14· βυρσοδέψαι καὶ δερματέμποροι, 47· προεξοφλητῆς, 1· παραγωγοὶ χημικῶν προϊόντων, 13· χρωματοποιοί, 40· καθαρίζονται καὶ βαφεῖς, 29· ἀργυρωταί καὶ χρυσωταί, 5· μηχανικοί, χύται, μεταλλέμποροι, 221· χρηματιστικοὶ πράκτορες, 3· ὑελοποιοί, ἀγγειοπλάσται, 13· πιλοποιοί, 13· ζυθοποιοί, 7· κοσμηματοπῶλαι, 27· παραγωγοὶ ὑφασμάτων, ἐλασμάτων, πέλων, 196· ἔμποροι, 125· παραγωγὸς κηρωτῶν, 1· προμηθευταί, 32· κατασκευασταὶ σχοινίων, ἱστίων, 28· ναυτικοὶ μεσίται, 42· ναυπηγοί, 15· βιβλιοπῶλαι, χαρτοπῶλαι, 25· πωληταὶ τείου, καφφέ, 14· πωληταὶ ξυλείας, 54· ἀποθηκάριοι ξένων ἐμπορευμάτων, 50· αἰνοπῶλαι, 63· παραγγελιοδόχοι καὶ ἔμποροι ἐρίων καὶ βάμβακος, 30.

Αἱ ἀνωτέρω ἐπαγγελματικαὶ σημειώσεις εἶναι ἐνδεικτικαί, διότι περιλαμβάνουσι τριπλάσιον περίπου ἀριθμὸν βιοποριστικῶν εἰδικότητων. Ἐνῷ δὲ ἡ διαίρεσις τῶν ἔργων προχωρεῖ εἰς τὸν νεώτερον οἰκονομικὸν πολιτισμὸν, συμβαδίζει καὶ ὁ κίνδυνος τῶν οἰκονομικῶν πτώσεων τὰς ὁποίας ἡ διακλάδωσις αὕτη τῶν πτωχεύσεων ὑποδεικνύει. Συγχρόνως ἐν τούτοις

πληροφορούμεθα ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἀπογραφῆς, πρὸς ποῖον κλάδον τῆς ἐμπορικῆς δραστηριότητος ἡ πτωχευτικὴ ὁδὸς εἶναι μᾶλλον ὀλισθηρά.

ΥΔΑΤΑ ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΕ ΑΥΤΩΝ.

Ἡ μὲν περὶ τοῦ παρελθόντος καὶ τοῦ μέλλοντος τῶν ὑδάτων τῆς Ἀθηναϊκῆς πρωτευούσης ἔρευνα ἀνήκει εἰς εἰδικὰς ἐπὶ τοῦ θέματος μελέτας καὶ ἀφ' ἑτέρου εἰς διοικητικὴν πρόνοιαν ἐξόχου ἐνδιαφέροντος, τὸ ὁποῖον ἐν τῇ πρακτικῇ τῶν παρ' ἡμῖν συμβαινόντων ἐκτυλίξει οὐσιωδῶς καθυστερεῖ. Ἡ δὲ περὶ τοῦ ἐνεστώτος ἔρευνα, ὁποῖα τουτέστι αἱ νῦν ὑδάτιναι τοῦ ἡμετέρου λεκανοπεδίου προμήθειαι, εἶναι μείζονος ἐξακριβώσεως δεκτικῆς. Κατὰ τοῦτο πολλάς ὀφείλομεν χάριτας τῷ ἡμετέρῳ ὀρυκτολόγῳ κ. Κορδέλῃ, ὅστις ἐν τελευταίᾳ δημοσιευθείσῃ πραγματείᾳ του διδει πολυτίμους περὶ τοῦ ὅλου σκοποῦ πληροφορίας, ἐκ τῶν ὁποίων ἀντλοῦμεν τὰς σχέσιν πρὸς τὸ ὑπάρχον ἐχούσας. Εἰς 35 κατηγορίας δύνανται νὰ καταταχθῶσι τὰ περὶ ὧν πρόκειται ὑδάτα ὡς ἐκ τῶν φαινομένων προελεύσεων αὐτῶν.

1) Ἀδριάνειον ὑδραγωγεῖον. — Διὰ τοῦ ὑδραγωγοῦ τούτου συνάγονται καὶ διοχετεύονται σήμερον 3021,90 μέτρα κυβικά ὑδατος καθ' ἐκάστην. Ἐξ αὐτῶν 189,20 κυβ. μέτρ. (200 δράμια) λαμβάνουσιν οἱ ἰδιοκτῆται τῶν Ἀμπελοκήπων καὶ ἡ ἱερὰ Μονὴ τῶν Ἀσωμάτων δι' ὑδροφράγματος (vanne) τεθέντος παρὰ τὸν Ἀγ. Δημήτριον, καὶ 2837,70 μέτρα κυβικά (3079 δράμια) διοχετεύονται καθ' ἐκάστην εἰς τὰς δεξαμενὰς τῆς πόλεως ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ Λυκαβητοῦ, τὴν τε Ἀδριάνειον καὶ τὴν παρακειμένην μικρὰν δεξαμενὴν τὴν ἐν ἔτει 1873 κατασκευασθεῖσαν.

Ἐκ τῶν δεξαμενῶν τὸ ὕδωρ μετοχετεύεται ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν διὰ τῶν σιδηρῶν ἀγωγῶν καὶ διανέμεται εἰς 1383 ἰδιω-

τικᾶς οἰκίας, δημοτικὰ καὶ δημόσια καταστήματα (εἰς 874 ἀνὰ $\frac{1}{2}$ δράμιον, εἰς 387 ἀνὰ 1, εἰς 16 ἀνὰ $1\frac{1}{2}$ κλπ. εἶναι καὶ 1 μετὰ 90 δραμίων ὕδατος) καὶ εἰς 55 κρήνας (Α' τμήμα πόλεως 17, Β' τμ. 12, Γ' τμ. 16, Δ' τμ. 10).

Ἐὰν τὸ διανεμόμενον τοῦτο ποσὸν τοῦ ὕδατος τὸ εἰς τὰς οἰκίας καὶ κρήνας διοχετευόμενον καὶ συνιστάμενον ἐκ 1879, 30 κυβ. μέτρ. ἀφαιρέσωμεν ἐκ τοῦ ποσοῦ τοῦ διοχετευομένου καθ' ἑκάστην εἰς τὰς δεξαμενάς ἐκ 2837,70 κυβ. μέτρ. προκύπτει πλεόνασμα 958,40 κυβ. μέτρ. ὅπερ ἡδύνατο νὰ χρησιμεύῃ πρὸς κατάβρεξιν τῆς πόλεως. Καὶ ὅμως οὐ μόνον τοῦτο δὲν ἐκτελεῖται, ὥς δεῖ, ἀλλὰ καὶ πολλοὶ τῶν ὑδρευομένων, ὧν αἱ οἰκίαι κεῖνται ἐν ὑψηλαῖς τῆς πόλεως θέσεσι, δὲν λαμβάνουσι τακτικῶς τὸ ὕδωρ αὐτῶν, καὶ δὴ πάσχουσιν ὑπὸ φαινομένης λειψυδρίας ἐν ὥρᾳ θέρους καὶ φθινοπώρου, καθ' ἣς δηλονότι ἐποχᾶς τὸ ποσὸν τῶν ὑδάτων ἐν γένει μειοῦται. Τὸ κακὸν τοῦτο, ὅπερ καὶ τὰ ὑλικά συμφέροντα τοῦ δήμου ζημιοῖ, δὸς δὲ καὶ τὸ ἠθικὸν αὐτοῦ, τοὺς δὲ ἀγοραστὰς τοῦ ὕδατος ἐνοχλεῖ, δὲν ἔγκειται, ὥς πολλοὶ διίσχυρίζονται, ἐν τῷ συστήματι τοῦ ἐφαρμοσθέντος δικτύου τῶν σιδηρῶν ἀγωγῶν. Τὸ σύστημα τοῦτο καὶ τὰ ὑδραυλικά αὐτοῦ παραρτήματα εἰσὶν ἐκ τῶν νεωτέρων, ἔστι δὲ ἀπανταχοῦ καὶ τὴν σήμερον ἐν χρήσει. Καὶ οὐδὲ ἡ μεγάλη διάμετρος τῶν σωλήνων φρονοῦμεν, ὅτι ἐπιδρᾷ ἐπὶ τοῦτο, διότι τὸ σύνολον τοῦ δικτύου ἔχει μόλις 400 κυβ. μέτρ. χωρητικότητα.

Ἡ ἀνωμαλία τοῦ ἐδάφους τῆς πόλεως, ὁ τρόπος τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων, ἔτι δὲ καὶ ἡ ὀλιγωρία τῶν ὑδρευομένων πολιτῶν, ἐπιτραπείτω νὰ εἴπωμεν, εἰσὶ τὰ κύρια αἷτια τῆς παρουσιαζομένης ταύτης δυσχερείας.

Ἡ διανομὴ κανονίζεται διὰ στρόφιγγος καὶ ὀπῆς (jauge) κειμένης ἐν σιδηρῷ φρεατίῳ ἐκτὸς τῶν οἰκιῶν. Ἀλλ' ὁ προσδιορισμὸς τοῦ πωλουμένου ὕδατος διὰ τοῦ συστήματος τούτου ἀπαιτεῖ ὑδρονομεῖς μὲ πείραν μεγάλην καὶ ἄκραν εὐσυνειδησίαν, πρὸς δὲ καὶ ὑδρευτὰς φειδομέεους κἄπως τῶν ὑδάτων τῆς πόλεως προλαμβάνοντας πᾶσαν κατανάλωσιν ματαίαν

καὶ σπατάλην τοῦ πλεονάζοντος ὕδατος ἐν ταῖς δεξαμεναῖς αὐτῶν.

Τὸ ἐπικλινὲς τῆς πόλεως καὶ τὸ τῶν ἐν αὐτῇ τοποθετηθέντων σωλήνων φέρει τὰ ὕδατα πρὸς τὰ χθαμαλὰ μέρη. Ἡ πίεσις αὐξάνει ἐνταῦθα, τὰ δὲ ἐκρέοντα ὕδατα ἐκ τῆς αὐτῆς διαμέτρου τῆς ὀπῆς ὑπόκεινται εἰς αὐξομειώσεις μεγάλας, καθιστώσας τὰ μάλιστα δυσχερῆ τὸν κανονισμόν τοῦ πωληθέντος ὕδατος. Ἐνῷ δὲ ἀφ' ἐνὸς τὰ μέρη ταῦτα τῆς πόλεως εὐμοιροῦσιν ὑδάτων, τὰ ὑψηλὰ μέρη πάσχουσι, διότι ἐν αὐτοῖς οἱ σιδηροὶ ἀγωγοὶ δὲν πληροῦνται, τὰ δὲ μετοχετευόμενα ὕδατα στερούμενα τῆς ἀπαιτουμένης πίεσεως δὲν δύνανται νὰ ἀνέλθωσιν εἰς τὰς ὡς εἴρηται οἰκίας τῶν πολιτῶν.

Ἡ κατάστασις αὕτη δυσάρεστος μὲν, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀπελπιστική· εἶναι μάλιστα ἐπιδεκτικὴ βελτιώσεως. Ἐπὶ τούτῳ δὲ δέον α') νὰ κατασκευασθῇ μικρὰ δεξαμενὴ καὶ νὰ τοποθετηθῶσι νέοι σωλήνες, δι' ὧν νὰ ὑδρεύωνται τὰ πάσχοντα ταῦτα μέρη τῆς πόλεως ἀνεξαρτήτως τῶν λοιπῶν· β') νὰ τεθῶσιν ὑδρογνώμονες (κλεψύδραι, compteurs d' eau) ἐν ταῖς οἰκίαις τῶν λαμβανόντων ὕδωρ ἢ τοῦλάχιστον αὐτοκλειόμενοι στρόφιγγες (robinet-flotteur), ὅπως κλείωνται αὐτομάτως αἱ ὀπαὶ τῆς ἐκροῆς μετὰ τὴν πλήρωσιν τῶν δεξαμενῶν, τὸ δὲ ὕδωρ ἐπιστρέφῃ εἰς τοὺς δημοτικοὺς σωλήνας καὶ δὲν χύνηται ματαίως εἰς ὀχετοὺς καὶ εἰς φρέατα, ὡς τανῦν πολλαχοῦ τοῦτο παρετηρήθη· γ') ἡ διανομὴ νὰ γίνηται διὰ κανονισμοῦ νενομοθετημένου, δι' οὗ νὰ ἐπιβάλλωνται πρόστιμα εἰς τοὺς παραβάτας τῶν κεκανονισμένων.

2) Ὑδραγωγεῖον Τσακουμάκου. — Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἔχει τὰς πηγὰς αὐτοῦ κατὰ τὴν θέσιν Γουδι, ἐγγὺς τοῦ Ἰλισσοῦ, δέχεται δὲ τὰ διηθούμενα ἐκ τῆς συνεπαφῆς τῶν σχιστολίθων καὶ τῶν συμφυρμάτων τῆς θέσεως ταύτης ὕδατα. Κεῖται 1 ἕως 6 μέτρα ὑπὸ γῆς, διέρχεται ὑπὸ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς, ἔχει ὡς ἔγγιστα 2,500 μ. μῆκος, καὶ διοχετεύει καθ' ἑκάστην 200—300 μέτρα κυβικά ὕδατος, δι' οὗ ἀρδεύεται ἀποκλειστικῶς μέγα μέρος τοῦ ἀνακτορικοῦ κήπου.

Ἐνίοτε πρὸς συντήρησιν αὐτοῦ ἐπιχειροῦσι μικρὰς ἐπισκευὰς καὶ ἐκκαθάρσεις, ἀλλ' οὐδέποτε ἐφρόντισαν περὶ ἐπεκτάσεως καὶ ἐμβριθεστεράς αὐτοῦ μελέτης, καὶ ὅμως φρονοῦμεν ὅτι διὰ τῆς αὐτῆς ἐργασίας δύνανται κατὰ πολὺ νὰ αὐξήσωσι τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ νὰ ποτίζηται ἀφθόνως ὁ ἀξιόλογος οὗτος ἀναψυκτικὸς καὶ τοῖς πολίταις κῆπος.

3) Ὑδραγωγεῖον Γουδίου. — Ἐκ τῆς αὐτῆς περιπόου πηγῆς λαμβάνει τὰ ὕδατα αὐτοῦ καὶ τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦ Γουδίου, γνωστοῦ ἀπὸ τοῦ φρέατος τοῦ παρὰ τὴν νοτιοδυτικὴν γωνίαν τοῦ ἱεροῦ ναοῦ ἀγίου Θωμᾶ. Δι' αὐτοῦ μετοχετεύονται 150—200 μετρ. κυβ. περίπου ὕδατος, δι' οὗ ἀρδεύονται τὸ κτῆμα τῶν κάτω Ἀμπελοκήπων καὶ τὸ τῆς μονῆς τῶν Ἀσωμάτων.

4) Ὑδραγωγεῖον Λουτροῦ. — Τὰ κατὰ τὴν συμβολὴν τοῦ Ἡριδανοῦ καὶ τοῦ Ἰλισσοῦ ἐκρέοντα ὕδατα ἐκ παλαιῶν ὑδραγωγείων, ἀνευρεθέντων ἄρτι δι' ἐρευνῶν τοῦ Δήμου, διηθούμενα ὑπὸ τὴν ἀμμώδη αὐτοῦ κοίτην, ἀναφαίνονται περὶ τὸ ἰδιωτικὸν σφαγεῖον. Τὰ ὕδατα ταῦτα ὡς καὶ τὰ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ἰλισσοῦ σταλάζοντα, δέχεται τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο κάτωθεν τῶν παλαιῶν ὑδραυλικῶν γεφυρῶν, διὰ προχείρου χάνδακος, ὃν ἀνῶρυξαν οἱ ἰδιοκτῆται αὐτοῦ, ἀφοῦ ἀπώλεσαν τὰς ἀρχικὰς πηγὰς τοῦ ὑδραγωγείου. Μετοχετεύονται δὲ δι' αὐτοῦ 100—150 κυβ. μετρ. ὕδατος καθ' ἑκάστην, ἐξ ὧν μέρος μὲν λαμβάνουσιν οἱ περὶ τὸν Ἰλισσὸν κῆποι, μέρος δὲ μετοχετεύεται διὰ τοῦ κακῶς ἐκτισμένου καὶ ἐν πολλοῖς πεφραγμένου ὑδραγωγείου εἰς τὸ παρὰ τὴν ὁδὸν Ἀδριανοῦ λουτρόν.

5) Ὑδραγωγεῖον Σταδίου. — Οὐ μακρὰν τῆς νέας γεφύρας τοῦ Σταδίου ἐν τῷ ρεῖθρῳ τοῦ Ἰλισσοῦ ἀνεκαλύφθη ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς παλαιὸν λιθόκτιστον ὑδραγωγεῖον, οὗτινος τὰ ἀναβρύοντα ὕδατα ἀντλοῦσιν ἤδη οἱ караγωγεῖς διὰ τὴν κατάβρεξιν τῆς πόλεως.

6) Καλλιρρόη. — Τὰ ὕδατα ταῦτα τῆς Καλλιρρόης

εἰσι μὲν κάλλιστα καὶ διαυγῇ ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἀφθονα. Τούτοις δὲ χρῶνται πρὸς πλύσιν καὶ πόσιν οἱ περίξ κάτοικοι.

7) Ὑδραγωγεῖον Βουνό. — Ἀρχεται ἀπὸ τῆς Καλλιρρόης καὶ ἀπολήγει εἰς τὰς Χαμοστέρας ἐγγὺς τῆς θέσεως Βουνό. Ἦν δὲ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον Ἑλληνικὸν ὑδραγωγεῖον, ὅπερ τανῦν ἀνήκει τῷ Δημοσίῳ καὶ ἰδιώταις. Συντηρεῖται δὲ διὰ μικρῶν ἐπισκευῶν, ὧν ἡ ἀξιολογωτέρα ἐγένετο ἐν ἔτει 1858 τῇ ἀρωγῇ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ νὰ διοχετεύηται μέρος τῶν ὑδάτων τοῦ ὑδραγωγείου τούτου εἰς τὸ δημοτικὸν παρὰ τὸν Ἰλισσὸν σφαγεῖον. Τὸ ὕδωρ ρέει εἰς δύο μεγάλας δεξαμενάς, ὧν ἑκάστη ἔχει 15 μέτρα μῆκος, 7,60 πλάτος καὶ 1,40 ὕψος. Τὸ δὲ ἡμερῆσιον ποσὸν ἀνέρχεται εἰς 900 περίπου κυβ. μέτρα, δι' ὧν ἀρδεύονται οἱ περίξ κῆποι καὶ ἄμπελοι. Μέγα μέρος ὅμως τοῦ ὕδατος τούτου ἀπόλλυται καθ' ὁδὸν, ἐκρέον ἐκ τῶν ἐφθαρμένων μερῶν τοῦ ὑδραγωγείου. Ἐπὶ τῆς δεξαμενῆς ὑπάρχει Τουρκικὴ πλάξ, ἥτις δὲν λειτουργεῖ μὲν τὴν σήμερον, ἀναφέρεται ὅμως ὑπὸ πολλῶν περιηγητῶν καὶ κεῖται ἐπὶ τῆς παλαιᾶς ὁδοῦ Πειραιῶς. Ἡ τὴν κρήνην ταύτην ἀποτελοῦσα μαρμαρίνη πλάξ, ἥτις φαίνεται ὅτι ἄλλοτε ἀπετέλει ἀρχαῖον τύμβον, φέρει τὴν ἐπιγραφὴν «Φιλοξενίδης, Ἐπίγειος, Αἰγυλιεύς».

8) Ὑδραγωγεῖον Ἀγίας Τριάδος. — Τὸ ὕδωρ εἶναι ὑφάλμιυρον καὶ οὐχὶ καλὸν πρὸς πόσιν. Ἐν ὥρᾳ χειμῶνος μετοχετεύονται καθ' ἑκάστην 80—100 κυβ. μέτρα ὕδατος. Ἦδη τὸ ὕδωρ τοῦτο χύνεται εἰς δύο δεξαμενάς, ὧν ἑκάστη ἔχει 9,20 μέτρα μῆκος, 7,80 πλάτος καὶ 1,50 ὕψος, χρησιμεύει δὲ πρὸς πλύσιν τοῖς περίξ οἰκοῦσιν.

9) Ὑδραγωγεῖον Γερανίου. — Πλησίον τοῦ παλαιοῦ Θεάτρου ὑπάρχει οἰκᾶπεδον ἐν ᾧ ἀναβρύουσι τὰ ὕδατα ἀρχαίου ὑδραγωγείου τῆς πόλεως. Μέρος τῶν ὑδάτων τούτων συντηρεῖ δημοτικὴν κρήνην, μέρος δὲ πωλεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς κατάσβεσιν ἀσβέστου διὰ τὰς οἰκοδομὰς καὶ κατάβρεξιν τῆς πόλεως. Τὸ ποσὸν τοῦ καθ' ἑκάστην εἰς μικρὰν τινα δεξαμενὴν ἐκρέοντος ὕδατος ἀφικνεῖται εἰς 40—50

κυβ. μέτρα. Τὰ ἐπὶ τῆς Πειραιϊκῆς ὁδοῦ παρὰ τὸ νῦν Ὠδεῖον ρέοντα πολλάκις ὕδατα προέρχονται ἐκ τοῦ μέρους τούτου.

10) Ὑδραγωγεῖον Ἀγᾶ. — Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ἔρδεύει τοὺς παρὰ τὸν ἅγιον Παντελεήμονα κήπους καὶ διοχετεύει καθ' ἐκάστην 30—35 κυβ. μέτρα ὕδατος.

11) Ὑδραγωγεῖον Ἰππικοῦ. — Τὸ διὰ πηλίνων κρουνην πρότινων ἐτῶν κατασκευασθὲν ὑδραγωγεῖον τοῦτο διοχετεύει 10—15 κυβ. μέτρα ὕδατος καθ' ἐκάστην ἐκ μικρᾶς πηγῆς ἀναβλυζούσης ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τῶν Πινακωτῶν. Διὰ τὸ μικρὸν τοῦ ποσὸν τοῦ ὕδατος, ὡς λέγουσιν, ἐτέθη τὸ καλὸν τοῦτο δημόσιον κατὰστημα ἐν ᾗ ἀκαταλλήλως εὐρίσκονται θέσει, τοῦθ' ὅπερ καὶ τοῦτο ἠδίκησε καὶ τὸ πεδῖον τοῦ Ἀρεως, πρὸς δὲ καὶ τὰ παρακείμενα οἰκόπεδα.

12) Φρέατα πόλεως. — Ἐν ἀπάσαις σχεδὸν ταῖς οἰκίαις τῆς πόλεως καὶ ἰδίως ταῖς κτισθείσαις πρὸ τοῦ 1872 ὑπάρχουσι φρέατα, ἐξ ὧν ἀντλοῦσιν οἱ πολῖται τὰ πρὸς τὰς ποικίλας οἰκιακὰς ἀνάγκας ὕδατα. Τὰ φρέατα ταῦτα εἰσὶν ὠρυγμένα ἐκ σχιστολίθου, ἐν ᾧ τὸ ὕδωρ εὐρίσκεται εἰς 6—12 μέτρων βάθος. Ἐνεκα τοῦ ἐπικλινοῦς τῶν διαστρώσεων τοῦ πετρώματος τούτου, τὸ ὕδωρ φερόμενον βραδέως πρὸς τὰ χθαμαλὰ μέρη κινεῖται, φυσικῶς τῷ λόγῳ, καὶ ἀνανεοῦται. Ἐχει τι τὸ ὑφάλμυρον καὶ τὸ στυφὸν ἀλλ' οὐχ ἥττον εἶναι εὐχάριστον πρὸς πόσιν. Ἐπὶ τῆς ποιότητος ὅμως τοῦ φρεατείου τούτου ὕδατος μεγάλως ἐπιδρῶσιν οἱ ἀπανταχοῦ κτισθέντες λάκκοι ἀκαθαρσιῶν ἕνεκα τῆς ἀνὰ τὴν πόλιν ἐλλείψεως τῶν ὀχετῶν. Τὰ ὕδατα ταῦτα μολυνόμενα φθείρονται διὰ τῶν διηθουμένων σεσηπυῶν ὀργανικῶν οὐσιῶν καὶ τοῦ ἀμμωνιακοῦ. Οὐδεμία ἐγένετο ἀνάλυσις τῶν ὑδάτων τούτων, ἀλλ' οὐδὲ καὶ ἐξητάσθη ποτέ, ἐὰν ἐν αὐτοῖς ὑπάρχῃ νιτρικὸν ὀξύ, ὅπερ, ὡς γνωστὸν, σχηματίζεται ἐκ τῆς σήψεως ὀργανικῶν οὐσιῶν.

13) Ὑδραγωγεῖον Χασεκῆ. — Διὰ τῶν ὑδάτων τούτων ἄρδεύεται ὅ,τε βοτανικὸς κήπος τοῦ Δημοσίου καὶ πολλοὶ ἄλλοι περὶ τὰ Σεπόλια κλπ. Ἀπὸ τῆς ἐορτῆς τοῦ Ἀγίου Δημητρίου μέχρι τῆς τοῦ Ἀγίου Γεωργίου τὰ ὕδατα

τοῦ ὑδραγωγείου τούτου ἀνήκουσι τῷ Δήμῳ, ὅστις παραχωρεῖ αὐτὰ πρὸς ἄρδουσιν τοῦ ἐλαιῶνος.

14) Ὑδραγωγεῖον Μενιδίου. — Τὸ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑδραγωγεῖον τοῦτο κατασκευάσθη ἐν ἔτει 1862, φαίνεται δὲ ὅτι λαμβάνει τὰ ὕδατα αὐτοῦ, ὧν τὸ ποσὸν φθάνει εἰς 600 κυβ. μέτρα περίπου καθ' ἐκάστην ἡμέραν, ἐξ ἀρχαίου τινος ὑδραγωγείου, ὅπερ θεωροῦμεν ὡς τὸ βόρειον σκέλος τοῦ κεντρικοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου. Διὰ τῶν ὑδάτων αὐτοῦ ἄρδεύεται ὁ νέος τοῦ Μενιδίου ἐλαιῶν.

15) Ὑδραγωγεῖον Πύργου. — Ὁ νῦν ἰδιοκτήτης τῆς ἀγροτικῆς ἐπαύλεως τοῦ Πύργου κατασκεύασεν κατὰ τὸ παρελθὸν ἔτος μικρὸν ὑδραγωγεῖον δι' οὗ προμηθεύεται τὰ ἐκ τῆς διηθήσεως τοῦ ἐδάφους προερχόμενα ὕδατα 150 κυβ. μέτρα περίπου, δι' ὧν ἄρδεύεται μέρος τοῦ κτήματος.

16) Βαρυπόμπι. — Ἐν τῇ περιφερείᾳ τῆς ἀγροτικῆς ταύτης ἰδιοκτησίας, κειμένης ἐν ταῖς ὑπωρεῖαις τοῦ Πάρνηθος νοτιοδυτικῶς τῆς Δεκελείας, ὑπάρχουσι πολλαχοῦ ρύσεις ἀναβρυόντων ὑδάτων ἐκ τοῦ ἱππουριτικοῦ ἀσβεστολίθου καὶ τῶν ἐπιγενεστέρων πλειοκαίνων διαπλάσεων, ἀτινα ἀπόλλυνται ἐν τοῖς ρύαξι καὶ ταῖς ῥωγμαῖς. Αἱ ἐν ἐρειπίοις οἰκοδομαί, αἱ κρήναι καὶ τὰ μικρὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑδραγωγεῖα καὶ τὰ ὑπολειπόμενα ὀπωροφόρα δένδρα ἐπιμαρτυροῦσι τὴν σημασίαν ἣν εἶχε καὶ ἐπὶ τουρκοκρατίας ἔτι ἡ θέσις αὕτη. Ἡ νῦν λειτουργοῦσα διὰ τοὺς ποιμένας ἐκροή, «Κοντοῦτο» καλουμένη, παρέχει ἀξιόλογον καὶ δροσερὸν ὕδωρ 400 περίπου κυβ. μέτρων καθ' ἐκάστην. Οὐ μακρὰν αὐτῆς ἐκ τοῦ σπηλαίου «Βιζίων» καλουμένου ἐκρέουσι 700—800 μέτρα κυβικά· ὡσαύτως καὶ ἐν τῇ θέσει Σάκκουλα ἐκρέουσι 200—300 κυβ. μέτρα ὕδατος καθ' ἐκάστην. Τὰ ὕδατα ταῦτα δύνανται νὰ πολλαπλασιασθῶσι διὰ μικρᾶς δαπάνης καὶ μετοχευθῶσιν εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, ὅταν ἡ ἐκκάθαρσις αὐτοῦ φθάσῃ ἐν τοῖς περίξ τῶν πηγῶν τούτων, ὅπου ἤδη ἀνιχνεύσαντες, ἀνεύρομεν αὐτό.

17) Ὑδραγωγεῖον Δεκελείας. — Ὁ Βασιλεὺς ἐπι-

χειρήσας ἀλλεπαλλήλους ὑδραυλικὰς ἐργασίας ἐν τῇ ἑπαύλει αὐτοῦ εὔρε καὶ μετωχέτευσαν ἐκ τῶν ὑψίστων φαράγγων τοῦ Πάρνιθος διαυγῇ καὶ πολλὰ ὕδατα, ἅτινα πρότερον διηθούμενα ἀπώλλυντο ἐν τοῖς ἀσβεστολίθοις, ἤδη δὲ ἀρδεύουσι τὴν ἐξόχου καλλονῆς ἑπαυλιν τῆς Δακελείας.

18) Κηφισσός. — Τὰ ὕδατα τοῦ Κηφισσοῦ εἰσὶ μονιμώτερα, τὸ δὲ ποσὸν αὐτῶν πολλῶ μείζον τοῦ τῶν ὑδάτων τοῦ Ἰλισσοῦ. Κατὰ τὴν θέσιν Μονομάτι δέχεται ὁ Κηφισσὸς καὶ τὰ ἐξ Ἀδριανείου φρέατος ἀναβρύοντα ὕδατα 700—800 περίπου κυβ. μέτρα, ἅτινα κινουσι τὸν πρό τινων μηνῶν ὑπὸ τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς ἀγορασθέντα ὑδρόμυλον. Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἑπαυλις πλουσίου καὶ ἰσχυροῦ Ὁθωμανοῦ, ἔστις καθ' ἣ παραδόσις λέγει, «ὅτε μὲν ἐδίδε ὕδωρ εἰς τὰ Σεπόλια (διὰ τοῦ Κηφισσοῦ), ὅτε δὲ πάλιν εἰς τὴν πόλιν (διὰ τοῦ ὑπογείου Ἀδριανείου ὀχετοῦ).» Τὰ ὕδατα τοῦ Κηφισσοῦ κινουσιν ἀπὸ τῆς θέσεως Μονομάτι μέχρι τῶν Σεπολίων 17 ὑδρομύλους, ἐκεῖθεν δὲ ἀρδεύουσι τοὺς περὶ τὰ Σεπόλια κλπ. κήπους.

19) Ὑδραγωγεῖα Κηφισιάς. — Τὰ ὕδατα τοῦ γνωστοῦ Κεφαλαρίου καὶ τῶν ὑδραγωγείων τῶν ἐκκαθαρθέντων καὶ ἐπισκευασθέντων πρὸ μικροῦ ὑπὸ τοῦ κ. Κασσαβέτη εἰσὶν ἄξια παντὸς λόγου. Τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος φθάνει μέχρι 2500—3000 κυβ. μέτρα. Δι' αὐτοῦ δὲ ἀρδεύονται τὰ κτήματα τῶν χωρίων Κηφισιάς, Ἀμαρουσίου, Χαλανδρίου, Ἡρακλείου καὶ πολλὰ ἄλλα ἀγροτικά κτήσεις. Μέρος τῶν ὑδάτων τούτων ἠδύνατο νὰ μετοχετευθῇ εὐχερῶς εἰς τὴν πόλιν διὰ τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου. Τὸ μέτρον τοῦτο, περὶ οὗ ἐγένετο ἤδη σκέψις, δύναται τὰ μέγιστα νὰ διευκολύνῃ καὶ ἐπιταχύνῃ τὴν τοσοῦτον ἀναγκαίαν ἐκκάθαρσιν καὶ ἀνακαλυσιν τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου τούτου τῆς πόλεως, εἰάν δὲν ἀποφασισθῇ ἄλλο οἰκονομικώτερον καὶ λυσιτελέστερον.

20) Ὑδραγωγεῖον Κορυμβοῦ ν. — Ὁ ἐλαιὼν τοῦ χωρίου τούτου ἀρδεύεται δι' ὕδατος, ὅπερ ἀναβρύει ἐξ ἀρχαίου φρέατος κατὰ τὴν θέσιν ἁγίαν Βαρβάραν, ἀνήκοντος εἰς ἐγκάρσιόν τι τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου. Τὸ καθ' ἑ-

κάστην ἐκρέον ποσὸν συμποσοῦται περίπου εἰς 600—700 κυβ. μέτρα.

21) Ρυακίον Βραχαμίου. — Αἱ περὶ τὴν Καλογρέζαν καὶ τὸ Βραχάμι κτήσεις καὶ αἱ τῆς Ριζαρείου Σχολῆς ἀρδεύονται δι' ὑδάτων ἀναβρύοντων ἐκ φρεάτων ἐγκαρσίου τινὸς τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου, ἰδίως δὲ κατὰ τὴν θέσιν Μπισπίρι. Τὸ ποσὸν τοῦ ὕδατος τούτου φθάνει καθ' ἑκάστην εἰς 300—500 κυβ. μέτρα.

22) Ὑδραγωγεῖον Ἡρακλείου. — Καὶ τὸ χωρίον τοῦτο προσπορίζεται τὰ ὕδατα αὐτοῦ 80—100 κυβ. μέτρα ἐξ ἐγκαρσίου τινος ὑδραγωγείου τῶν τοῦ Ἀδριανοῦ ταῦτα δὲ ἀνυψούμενα μετοχετεύονται διὰ μικροῦ ὑδραγωγείου εἰς τὸ χωρίον.

23) Ὑδραγωγεῖον Χαλανδρίου. — Τὸ ὁροσερὸν καὶ διαυγὲς ὕδωρ τοῦ Χαλανδρίου (80—100 κυβ. μέτρα καθ' ἑκάστην) συνάγεται ἐκ τῶν ὀχθῶν τοῦ ὁμωνύμου ῥύακος τοῦ φερομένου πρὸς τὸ Πεντελικόν, καὶ μετοχετεύεται δι' ὑπογείου ὑδραγωγείου.

24) Ὑδραγωγεῖον Πεντέλης. — Ἐγγὺς τῆς ἱερᾶς Μονῆς ὑπάρχει δεξάμενῃ 25 μ. μήκους 11 μ. πλάτους καὶ 2 μ. βάθους, ἥτοι χωρητικότητος 560 κυβ. μέτρων, ἥτις πληροῦται δι' ὑδάτων διοχετευομένων δι' ὑδραγωγείου λελαξευμένου ἐν τῷ σχιστολίθῳ καὶ διευθυνομένῳ πρὸς τὰς φάραγας τοῦ Πεντελικοῦ. Τὸ ποσὸν τοῦ καθ' ἑκάστην διοχετευομένου ὕδατος φθάνει εἰς 200—220 κυβ. μέτρα. Παραπλεύρως τῆς ὁδοῦ τοῦ Πεντελικοῦ ὑπάρχει ρυάκιον περιέχον καὶ ἐν ὧρα θέρους ὕδατα. Περὶ αὐτὸ φαίνονται ἐρείπια μύλων, πολὺ δὲ κατωτέρῳ εἰς τὰς δεξιὰς ὀχθὰς τοῦ φαράγγιδος τούτου ρυακίου φαίνεται λελαξευμένον ὑδραγωγεῖον μεγάλων διαστάσεων οὕτω ἐξετάσθην καὶ γνωσθὲν καλῶς. Φαίνεται δὲ διευθυνόμενον εἰς τὴν θέσιν Λουτρὸ καὶ Καλογρέζαν.

25) Ὑμητός. — Τὰ περὶ τὸν Ὑμηττὸν ὑδραγωγεῖα τοῦ Σταυροῦ (Κολῶνα) καὶ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, λελαξευμένα ἐν σχιστολίθῳ καὶ ἀσβεστολίθῳ, παρέχουσι μι-

κρά ποσά ὕδατος, δι' ὧν συντηροῦνται μικρότεραι κρήναι.

26) Ὑδραγωγεῖον Δεσπότη. — Οὐ μακρὰν τῆς Σκοποβολῆς, ἀριστερόθεν τῆς πρὸς τὴν Καισαριανὴν ἀγούσης ὁδοῦ, εὐρίσκεται φρέαρ εὐρύτατον, ὅπερ εἶναι ὠρυγμένον ἐν τὸς συμφυρματικῶν λιθασμάτων καὶ εἶχε βάθος 20 μ., ἐξ ὧν τὰ 12 πληροῦνται ὕδατος (μηνὶ Ὀκτωβρίῳ). Πρὸς ἀνατολὰς τοῦ φρέατος τούτου ἀνεῦρε πρό τινων μηνῶν ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ μικρὸν καὶ τοπικῆς χρήσεως ὕδραγωγεῖον, ὅπερ διεχέτσει τὰ πλημμυροῦντα ἀπὸ τινος ὁπῆς, κειμένης 5 περίπου μέτρα ὑπὸ γῆς, ὕδατα τοῦ φρέατος εἰς τὸν πλησίον ἀμπελῶνα ἄλλοτε κῆπον τοῦ Δεσπότη. Τὸ φρέαρ τοῦτο καὶ ἐν μεγίσταις ἀνομβρίαις περιέχει ὕδωρ, τοῦθ' ὅπερ ἐπιμαρτυρεῖ τὸ ὑπὸ γῆς ὑδροφόρον τοῦ ἐδάφους κατὰ τὴν περιφέρειαν ταύτην.

27) Πηγὰὶ Καισαριανῆς. — Αἱ πηγὰὶ αὗται δὲν ἀναβρύουσιν ἀφθόνως, περιέχουσιν ἔμως ἀξιολογώτατα πόσιμα ὕδατα, διὸ πολλοὶ τῶν κατοίκων τῆς πόλεως Ἀθηνῶν προσπορίζονται ἐντεῦθεν τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ. Ἡ συνήθεια δέ μως αὕτη πολὺ ἡλαττώθη ἀφ' ἧς ἐποχῆς διωχετεύθη εἰς τὴν πόλιν τὸ ὕδωρ τοῦ Ἀδριανείου ὕδραγωγείου.

28) Πηγὴ Περσοῦ. — Ἐν ταῖς βορειοδυτικαῖς ὑπαρφαῖς τοῦ Βριλησσοῦ ἀναβρύει ἐν τῇ θέσει Περσῶ ἢ Ποδαράδες, καλουμένη, πηγὴ ἐξ ἀσβεστολιθικῆς πέτρας, ἧς τὸ ἡμερήσιον ποσὸν τῶν ὑδάτων φθάνει εἰς 1000—1200 κυβ. μέτρα. Τὰ ὕδατα τῆς πηγῆς ταύτης εἶναι βαρέα, ἔχουσιν ἀνεπαίσθητον ἀλκαλικὴν γεῦσιν καὶ κατὰ τι ὑφάλλμυρον, δὲν εἶναι δὲ ἐντελῶς διαυγῆ. Ἀπὸ τῆς πηγῆς τὰ ἀναβρύοντα ὕδατα σχηματίζουν μικρὸν ρυάκιον, δι' οὗ κινοῦνται οἱ ὑδρόμυλοι τοῦ κτήματος τοῦ Ἀγίου Τάφου καὶ ἀρδεύονται οἱ κῆποι τῶν Πατισίων. Δὲν θὰ ἦτο ἄσκοπον, εἰ ἐγένετο μικρά τις ἔρευνα ἐνταῦθα, ὅπως βεβαιωθῇ τις εἰ ἐν τὰ ὕδατα ταῦτα ἀναβρύουσιν ἐξ ἀληθοῦς πηγῆς ἢ ἐκ τινος πεφραγμένου καὶ ἀγνώστου ὕδραγωγείου.

29) Ὑδραγωγεῖον Πατισίων καὶ Κυψέλης. — Ἐνταῦθα ὑπάρχουσι πολυάριθμα τοπικῆς χρήσεως ὕδραγωγεία

λελαξευμένα ἐν πέτρᾳ. Τὸ ἔδαφος φαίνεται ἐν Πατισίοις λίαν ὑδροφόρον, διὸ διὰ μικρὰς ἐπιμήκους ὑπογείου σύριγγος, ἀνορυχθείσης πρὸ τινων ἐτῶν ἐν κήπῳ, εὐρέθησαν ἀρχετὰ ὕδατα πρὸς χρῆσιν τοῦ τε ἰδίου κήπου καὶ τινων γειτονικῶν.

30) Ὑδατὰ Φαλήρου. — Διὰ μικρῶν ἀρτεσιανῶν καὶ διὰ κοινῶν φρεάτων ἀπέκτησαν οἱ νέοι οἰκῆτορες τοῦ Φαλήρου ὕδατα, ὧν ἐστερεῖτο ἡ ἀκτὴ αὕτη πρὸ μικροῦ.

31) Γλυκονέρι Φαλήρου. — Τὰ διὰ τῶν ἐλωδῶν τόπων διηθούμενα ὕδατα καὶ κατὰ τὴν Φαληρικὴν ἀκτὴν συμβάλλοντα, εἰσὶ μὲν γλυκέα, ἀλλὰ μεμολυσμένα διὰ παντοίων σεσηπυῶν ὀργανικῶν ὑλῶν, αἵτινες καθιστῶσιν αὐτὰ οὐ μόνον ἄχρηστα πρὸς πόσιν, ἀλλὰ καὶ τὰ μάλιστα ἐπιέλαβῃ τῇ υγείᾳ. Ἐν θέσει «Γλυκονέρι» καλουμένη, τὰ ἐλώδη ταῦτα ὕδατα σχηματίζουν ρυάκιον 2 περίπου μέτρων πλάτους καὶ 4—5 ὑφεκατομέτρων βάθους, ὅπερ σχεδὸν καθ' ὅλας τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ρεεῖ ἀενάως καὶ ἐκβάλλει εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐκ τῆς ἐξετάσεως δὲ τῶν ὑδάτων τούτων ἐπανελημμένως κατὰ καιροῦς καὶ κατὰ παραγγελίαν τῆς δημοτικῆς ἀρχῆς, εὔρον ὅτι τὸ ρυάκιον τοῦτο φέρει εἰς τὴν θάλασσαν 30—40 λίτρας ὕδατος καθ' ἕκαστον δευτερόλεπτον τῆς ὥρας, ἢτοι 2,592 ἕως 3,456 μέτρα κυβικὰ ὕδατος καθ' ἑκάστην. Ἐὰν διὰ χημικῶν ἀναλύσεων καὶ συνεχῶν πειραμάτων ἀποδειχθῇ, ὅτι διὰ τῆς ἐπιδράσεως τοῦ ἡλίου τὰ ὕδατα ταῦτα ἐξατμιζόμενα δὲν γεννῶσι νοσογόνα ἀέρια, δύναται τις νὰ χρησιμοποίησιν αὐτὰ πρὸς τε τὴν δένδροφυτείαν καὶ τὴν κατάβρεξιν τῶν κεντρικωτέρων ὁδῶν τῆς πόλεως, τῶν τοῦ παλαιοῦ Φαλήρου, τοῦ Πειραιῶς, τῶν Πατισίων κλπ.

32) Ὑδραγωγεῖον Πειραιῶς. — Τὸ ἐπίνειον τοῦ ἄστεως κατὰ τὴν ἀρχαίαν ἐλληνικὴν ἐποχὴν δὲν ἠυμοίρει πολλῶν ὑδάτων, ἀλλ' ὅμως οἱ ὑδραυλικοὶ Ρωμαῖοι ἐπροίκισαν καὶ τὴν νῦν ἀναγεννηθεῖσαν, ταχέως αὐξομένην καὶ τὰ μάλιστα πεπλουτισμένην διὰ βιομηχανικῶν καταστημάτων πόλιν τοῦ Πειραιῶς δι' ὕδραγωγείων, ὧν ἡ πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἀνακάλυψις ἀπέβη εὐτυχὲς εὑρημα δι' αὐτήν. Ἐπὶ πολλὰ

ἔτη ἡ πόλις ὑδρεύετο ἐκ φρέατος. Τὸ ὕδωρ αὐτοῦ ἦντλείτο διὰ μαγκάνου καὶ διωχετεύετο ἐντεῦθεν εἰς τὴν πόλιν διὰ μικροῦ λιθοκτίστου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑδραγωγείου, ὅπερ καὶ τανῦν ὑπάρχει· διενέμετο δὲ ἐν τῇ πόλει εἰς τὰς ὀλίγας τότε κρήνας διὰ πηλίκων κρουνῶν. Ἐν ἔτει 1866 ὁ τότε δημαρχῶν κ. Μουτσόπουλος κατεσκεύασεν ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ Κορυδαλλοῦ 2 περίπου χιλιόμετρα μακρὰν τῆς ἀκτῆς, κατὰ τὴν θέσιν Βέραν ἢ Πηγάδαν, κυκλικὴν δεξαμενὴν λιθόκτιστον, ἔχουσαν 20 μ. διάμετρον καὶ κειμένην 5 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης. Ἀπὸ τῆς δεξαμενῆς ταύτης διηυθύνοντο ἀκτινοειδῶς ὑπόγειοι ὅχετοί, δι' ὧν περισυνήγετο τὸ ὕδωρ ἐκ τοῦ ὑδροφόρου ἐδάφους. Παρὰ τὴν δεξαμενὴν ταύτην, τὴν Πηγάδαν, ἐτέθη ἀτμαντλία 12 ἵππων δυνάμεως, ἥτις ἀντλεῖ 20 λίτρας ὕδατος ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον. Τὰ ἀντλούμενα ὕδατα μετωχετεύοντο διὰ λιθοκτίστου ὑδραγωγείου εἰς τὸ ἤδη ρηθὲν ὑδραγωγεῖον τῆς πόλεως. Ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ, ἦτοι ἐν ἔτει 1870, ἀνεκαλύφθη παρὰ τὴν κυκλικὴν δεξαμενὴν τὸ σήμερον λειτουργοῦν ὑδραγωγεῖον, ὅπερ ἔχει 1,30 μ. ὕψος καὶ 0,70 πλάτος καὶ διευθύνεται βορειοανατολικῶς πρὸς τὰ ἄνω μέρη τοῦ λεκανοπεδίου. Τὸ ὑδραγωγεῖον τοῦτο ποῦ μὲν εἶναι λελαξευμένον ἐν τῇ πέτρᾳ, ποῦ δὲ ἀνέχεται διὰ μεγάλων ὀρειδῶν κεράμων, ἔχει δὲ ὡς τὸ τῆς πόλεως τῶν Ἀθηνῶν καθ' ὠρισμένας ἀποστάσεις φρέατα.

Κατὰ τὴν πορείαν τῆς ἐκκαθάρσεως τοῦ ὑδραγωγείου καὶ τῆς ἐπερχομένης ἐπαισθητῆς αὐξήσεως τῶν ὑδάτων, ἦτοι ἀπὸ τοῦ 1871—1875, ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ ἔθετο ἄλλην ἀτμαντλίαν δυνάμεως 20 ἵππων, ἀντλοῦσαν 30 λίτρας ὕδατος ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον τῆς ὥρας, καὶ καπεσκεύασε μεγάλην καὶ ὠραίαν δεξαμενὴν 25 μ. ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς θαλάσσης εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ νοσοκομείου, κατὰ τὴν θέσιν Μύλους καλουμένην, ἣν ἤνωσε μετὰ τῆς ἀτμαντλίας διὰ σιδηρῶν σωλήνων τῶν 0,25 καὶ 0,30 μ. διαμέτρου ἐν ἀποστάσει 3,600 μ. Ἡ δεξαμενὴ αὕτη ἔχει 58 μ. μῆκος, 22 πλάτος καὶ 5 βάθος καὶ ὑποδιαιρεῖται εἰς 6 μέρη συγκοιγνυόντα πρὸς ἄλ-

ληλα δι' ὑδροφραγμάτων. Ἀπὸ τῶν μεγάλων ἀγωγῶν ἀποσπῶνται σιδηροῖ σωλήνες ἐλασσόνων διαστάσεων ἀνὰ πᾶσαν τὴν πόλιν, ὧν τὸ ὀλικὸν μῆκος συμποσοῦται εἰς 10,000 μέτρα. Οὕτω λοιπὸν ἡ πρὸ ὀλίγων ἐτι ἐτῶν ἀνυδρὸς πόλις τοῦ Πειραιῶς ἔχει σήμερον ὕδατα, ἅτινα διανέμει εἰς 38 κρήνας δημοτικάς, εἰς 220 ιδιωτικάς οἰκίας καὶ εἰς 16 βιοτεχνικά καταστήματα. Ἐκαστον μέτρον κυβικὸν ὕδατος πωλεῖται ἀντὶ δρ. 60, ἕκαστον δὲ ἡμισυ ἀντὶ δρ. 40, διανέμεται δὲ καὶ καταμετρεῖται δι' ὑδρογνωμόνων. Ἐν μόνον δὲν προεῖδεν ἡ δημοτικὴ ἀρχὴ, ὅτι δηλαδὴ ἡ πόλις ἐπεκτείνεται καὶ καθ' ὕψος καὶ ὅτι ἅπασαι αἱ οἰκίαι, αἵτινες κεῖνται ἀνωτέρω τῆς ρηθείσης δεξαμενῆς, στεροῦνται τοῦ εὐεργετήματος τούτου τῆς διανομῆς τῶν ὑδάτων.

33) Ὑδραγωγεῖον Χαϊδάριου καὶ Πυριτιδοποιείου. — Βορειοανατολικῶς τῆς Μονῆς Δαφνίου κεῖται τὸ Χαϊδάριον. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἀγνώστου διευθύνσεως μέγα ὑδραγωγεῖον ὡσαύτως ρωμαϊκῆς κατασκευῆς. Ἐν τῷ Πυριτιδοποιεῖν ἐκαθάρθεν ἀρχαῖον ὑδραγωγεῖον παρέσχεν ἀρκετὸν ποσὸν ὕδατος πρὸς τὰς ἀνάγκας τοῦ βιοτεχνικοῦ τούτου καταστήματος.

34) Φρέατα. — Φρέατα ὑπάρχουσιν ἐφ' ὅλου τοῦ λεκανοπεδίου. Παρέχουσιν οὐκ ὀλίγα ποσὰ ὕδατος πρὸς τοπικὴν χρῆσιν τῶν ἀμπελῶν, ἐλαιῶν καὶ κήπων, εἰσὶ δὲ ἀπανταχοῦ ἐφωδιασμένα διὰ σιδηρῶν ὑδρευτικῶν μηχανῶν (Noria), κατασκευαζομένων ἐν τοῖς μηχανοποιείοις τοῦ Πειραιῶς. Αἱ τοῦ παλαιοῦ εἵδους ἀρδευτικαὶ μηχαναὶ μὲ κάδδους πηλίνους, μαγκάνια καλούμεναι, ἐξέλιπον ἐκ τοῦ λεκανοπεδίου. Ἦδη δὲ ἤρξαντο νὰ τοποθετῶσι πρὸς ἀντλησιν τῶν φρεατείων ὑδάτων καὶ ἀντλίας ἀτμοκινήτους.

Πλησίον τῶν Παλαιῶν Λιοσίων ὑπάρχει φρέαρ «Ζοφρέα» καλούμενον 4 μ. βάθους, οὔτινος τὸ δροσερὸν ὕδωρ δὲν ἐκλείπει οὐδεμίαν ὥραν τοῦ ἔτους παρέχον οὕτω μεγίστας εὐκολίας τοῖς κατοικοῖς τῶν εἰρημένων χωρίων. Τὸ φρέαρ τοῦτο εἶναι ὠρυγμένον ἐν τρεῖς λιθάσμασι τῆς τριτογενοῦς ἐποχῆς,

ἐν δὲ τῷ πυθμένι αὐτοῦ ὑπάρχει, ὡς λέγεται, μικρὰ φυσικὴ σύριγξ, ἄγουσα πρὸς τὰ ἐνδότερα τοῦ παρακειμένου λόφου. Ἐὰν ἐπεχείρουν τὴν ἀνόρυξιν τάφρου ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας καὶ ὑπογείου ὁχετοῦ ἠδύναντο νὰ ἀποκτήσωσιν οἱ κάτοικοι ῥέοντα ὕδατα πρὸς ἄρδουσιν τῶν περὶ αὐτῶν κτημάτων.

35) Ὑδρατὰ Πάρνηθος. — Ὁ Πάρνης ἐστὶ τὰ μάλιστα ὑδροφόρος. Ἐνθεν μὲν τοῦ λεκανοπεδίου ἐδρόσιζε διὰ τοῦ Ἀδριανείου ὑδραγωγείου τῆς Ἀθήνας, ἐκεῖθεν δὲ δι' ἄλλου ὑδραγωγείου τὴν Ἐλευσίνα. Ὁ ὀρεινὸς οὗτος ὄγκος συνίσταται ἐξ ἀσβεστολίθων τῆς κρητίδος, οἵτινες ἐπικάθηνται ἐπὶ ἀργιλλικῶν σχιστολίθων καὶ ψαμμιτῶν. Ἀμφότερα τὰ τελευταῖα πετρώματα καὶ ἰδίως κατὰ τὴν ἐπαφὴν μετὰ τῶν ἐπικειμένων ἀσβεστολίθων, περιέχουσι πολλὰ καὶ λίαν δροσερὰ ὕδατα, ἅτινα σχηματίζουν πηγὰς ὧν τὰ ὕδατα ἀπόλλυνται ἐν ταῖς φάραγξι τῶν κρημνωδῶν καὶ ἀποτόμων αὐτοῦ ὕψωμάτων.

Εἰς τρεῖς κατηγορίας διαιροῦνται αἱ περὶ τῶν ὑδάτων τοῦ Πάρνηθος ἔρευναι, τὰς ὁποίας ἔχομεν ὑπ' ὄψιν. Α) ὕδατα Γιαννούλας ἢ Χασιάς τὰ ὁποῖα, καλούμενα καὶ χειμερινὰ, πηγάζουσι ἐκ τῆς διαλύσεως τῆς χιόνος τοῦ Πάρνηθος, ῥέουσι μόνον τὸν χειμῶνα μέχρι τοῦ Ἀπριλίου, εἰσαγόμενα δὲ παρὰ τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Παναγίας τῶν Κλειστῶν ἀπὸ τινος ἀβάτου καὶ βαθυτάτης φάραγγος εἰς ἐκτισμένον τινα (ἀπὸ τοῦ 16 αἰῶνος κατὰ τὴν ἐν ἔτει 1801 παράδοσιν τοῦ Ἀγγλοῦ περιηγήτου E. Dodwell) ἀνοικτὸν χάνδακα, περιελισσόμενον ἐν ταῖς ὑπωρείαις τοῦ Πάρνηθος καὶ τοῦ προφήτου Ἡλίου τῆς Χασιάς, καταλήγουσιν εἰς φυσικὸν ρυάκιον ὅπερ ἐκεῖθεν φέρεται εἰς τὸ λεκανοπέδιον, ἄρδεον τὰ κτήματα τῶν χωρίων Χασιάς, Παλαιῶν Λιοσίων, Πύργου, Ἀνάκασσας κλπ. Ἐκεῖθεν δὲ ἐνούμενον τοῦτο μετὰ τῶν ὑδάτων τοῦ Κηφισσοῦ ἄρδεύει τὸν περὶ τὸν Ἅγιον Σάββαν ἐλαιῶνα κλπ. Τὰ ὕδατα ταῦτα ἀνήκουσι τῷ δήμῳ τῶν Ἀθηναίων, ὅστις παραχωρεῖ αὐτὰ ἀπὸ 10 — 12 χιλ. δραχμῶν κατ' ἔτος, οἱ δὲ ἐνοικιασταὶ λαμβάνουσι πρὸς ἄρδουσιν ἐκάστου στρέμματός δρχ. 2.

Β) Πηγὰὶ Πάρνηθος ἀδιακόπως ἀναβλύζουσαι καὶ ἀπολλύμεναι ἐν ταῖς ρωγμαῖς, ἀποτελοῦσαι δὲ χειμάρρους ἐν ὥρᾳ χειμῶνος ὀρμητικούς. Σημαντικώτερον εἶναι τὸ ρυάκιον ὅπερ ἄρχεται ἀπὸ τῶν ὑψίστων ἀνωφερειῶν τοῦ Πάρνηθος, Ἀγίας Τριάδος, φέρεται καὶ συμβάλλει εἰς τὸν φάραγγα τῶν Κλειστῶν, ἣν κοινῶς καλοῦσι ποτάμι τοῦ Ὄζια ἢ τῆς Γκούρας, καὶ ἣτις διευθύνεται πρὸς τὸ Θρυάσιον πεδίου· τὸ ρυάκιον τοῦτο δέχεται καὶ τὰ ὕδατα τῶν πηγῶν Ἀγίας Τριάδος, Ρουμάνι καὶ Ἀλωνάκι. Μεταξὺ τῶν διαφόρων πηγῶν ὑπὲρ τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ Ὄζια ἢ σπουδαιότερα εἶναι ἡ τῆς Γκούρας, μίαν περίπου ὥραν ἀπέχουσα ἀπὸ τῆς θέσεως Ἀλωνάκι καὶ τρεῖς ἀπὸ τοῦ χωρίου τῆς Χασιάς. Ἡ πηγὴ αὕτη κεῖται εἰς 975 μ. ὕψος ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἀναβρύει δὲ καθ' ὅλον τὸ ἔτος καὶ εἶναι ἀφθονωτέρα κατὰ τὸν χειμῶνα. Εἰς 2500 — 3000 κυβ. μέτρα ἀναβιβάζεται ἡ ποσότης τῶν καθ' ἐκάστην ἡμέραν ἀναβρυόντων ἐξ αὐτῆς ὑδάτων (ἐκτίμησις κατὰ Μάιον μῆνα), τὰ ὁποῖα ἐκρέουσι ἀκριβῶς κατὰ τὴν συνεπαφὴν τῶν ἀργιλλικῶν σχιστολίθων καὶ τῶν ἀσβεστολίθων πλησίον μεγάλης πλατάνου. Ἐὰν διηρευνᾶτο τὸ ὕδωρ τοῦτο καὶ ἀπεμακρύνοντο τὰ αἷτια τῆς στενοχωρίας αὐτοῦ διὰ τῆς εὐρύνσεως τῶν ἐκροῶν του, τὸ ποσὸν αὐτοῦ ἤθελε κατὰ πολὺ αὐξηθῇ. Ἴδου, λέγει ὁ Κ. Κορδέλλας, τῷ ὄντι νάματιον δροσερὸν καὶ διαυγές, ὅπερ ἀπόλλυται ἐν τοῖς ρεῖθροις τῶν φάραγγων, ἐνῷ τοῦναντίον ἠδύνατο νὰ δροσίζη τοὺς Ἀθηναίους. Οὐ μακρὰν τῆς πηγῆς ταύτης ὀρῶνται τοῖχοι παλαιοῦ μύλου καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι ὄχθῃ τοῦ Ὄζια κέραμοι καὶ ὀπτόπλινθοι ἡρειπωμένου ὑδραγωγείου. Εἰς ἀπόστασιν 1 $\frac{1}{2}$ ὥρας κεῖται ἡ πηγὴ τῆς Φουλῆς εἰς ὕψος 854 μ. ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, παράγουσα 600 περίπου κυβ. μέτρα ὕδατος ἀναβρυόντος ἐξ ἀσβεστολίθου, ὅπερ σχηματίζον μικρὸν ρυάκιον ἀπόλλυται ἐν ταῖς ἐγγύς φάραγξιν.

Γ) Ἐπὶ τῆς ἐκεῖθεν τοῦ Πάρνηθος κλιτύος πρὸς τὴν Ἐλευσίνα ἀπαντῶνται ἔχνη μεγάλου ὑδραγωγείου μὴ ἐξερευνηθέντα ἔτι, μαρτυροῦντα δὲ ὡς ἐκ τῶν ὑδραυλικῶν ἔργων τῆς ἐπὶ

21,000 περίπου μέτρα εκτάσεως αὐτῶν, δι' ὀπτολίθων, λελαξευμένων βράχων ἀσβεστολίθου (πλάτος 0,55 μ. καὶ ὕψος 1,30) καὶ ἀψίδων, τὴν ἐν τοῖς πρότερον χρόνοις σπουδαιότητα τῆς Ἐλευσίνας καὶ ἐν γένει τὴν σημαντικότητα τῶν ὑδατίνων τοῦ Πάρνηθος προμηθειῶν.

K.

ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗ ΒΑΜΒΑΚΗΡΟΥ ΝΗΜΑΤΟΣ ΔΑΠΑΝΗ.

Δὲν γνωρίζομεν τοὺς ἰδιαιτέρους ἐπιχειρηματικοὺς ἔρους, ὑφ' οὗς ἡ ἐν Πειραιεῖ βαμβακουργικὴ βιομηχανία κινεῖ τὰς παραγωγικὰς δυνάμεις τῆς. Ἀλλ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν παραγωγικὴν τοῦ νήματος δαπάνην καὶ τὸ αὐστηρὸν πνεῦμα τῆς κατ' αὐτὴν οἰκονομίας, κρίνομεν οὐχὶ ἀπὸ σκοποῦ τὴν πρὸς τοὺς ἡμετέρους χορηγίαν τοῦ ἐπομένου παροδείγματος ἐκ τῆς οἰκονομικῆς τῶν Γαλλικῶν ἐργοστασίων ἀναπτύξεως. Πρόκειται περὶ Νορμανδικοῦ νηματοουργείου, περιέχοντος 10,200 ἀτράκτων καὶ παράγοντος νῆμα ἀριθμοῦ 16 — 20, αἱ ἐπὶ τοῦ ὁποίου πληροφορίαι ἀνήκουσιν εἰς εἰδικὰς ἐρεῦνας τῆς πρό τιμος ὀργανισθείσης πρὸς τοῦτο Τελωνιακῆς ἐν Γαλλίᾳ ἐξεταστικῆς Ἐπιτροπῆς.

Κατὰ τὸ 1868 ἐκάστη ἐν αὐτῷ ἀτράκτος παρήγεν 20,2 χιλιόγραμμα νήματος· τῷ 1869 χιλιόγρ. 23,3· τῷ 1874 χιλ. 23,6· τῷ 1875 χιλ. 25,2· τῷ 1876 χιλ. 24,4· τῷ 1877 χιλ. 24,6· τῷ 1878 χιλ. 21,8. Ἐπὶ ἐκάστου χιλιογράμμου νήματος βαμβακηροῦ ὑπολογίζεται ἐν τῷ νηματοουργείῳ τούτου παραγωγικὴ δαπάνη εἰς 3,604 χιλιοστά τῆς νέας δραχμῆς (ἥτοι 3 $\frac{1}{10}$ νέας δραχμῆς, πλέον 4 χιλιοστά αὐτῆς) τῷ 1868, εἰς 3,783 τῷ 1869, εἰς 3,040 τῷ 1874, εἰς 2,739 τῷ 1875, εἰς 2,753 τῷ 1876, εἰς 2,436 τῷ 1877 καὶ εἰς 2,531 τῷ 1878.

Ἐνῶ κατὰ τὸ 1868 ἐν τῇ παραγωγικῇ ἐνὸς χιλιογράμμου νήματος δαπάνῃ ὑπολογίζεται εἰς 2,844 χιλιοστά τῆς

νέας δραχμῆς ἡ ἀξία τοῦ νηματοποιηθέντος βάμβακος (μετὰ προηγουμένην ἀφαίρεσιν τῆς ἀξίας τῶν ἀπορριμάτων αὐτοῦ), τῷ 1869 ἡ ἀξία αὕτη ἀναβαίνει εἰς 3,108, ἵνα τῷ 1874 καταβῇ εἰς 2,412, τῷ 1875 εἰς 2,132, τῷ 1876 εἰς 2,117, τῷ 1877 εἰς 1,778, καὶ τῷ 1878 εἰς 1831.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν νηματοποίησιν, ἐνῶ κατὰ τὸ 1868 εἰς παραγωγὴν ἐνὸς χιλιογράμμου νήματος ἀπηρτοῦντο 0,760 χιλιοστά τῆς νέας δραχμῆς, τῷ 1869 κατέβη ἡ παραγωγικὴ αὕτη δαπάνη εἰς 0,675, τῷ 1874 εἰς 0,628, τῷ 1875 εἰς 0,607, ἵνα ἀναβῇ τῷ 1876 εἰς 0,636, τῷ 1877 εἰς 0,658 καὶ τῷ 1878 ἔτι μᾶλλον εἰς 0,700.

Ὑπολογιζομένης εἰς 100 τῆς παραγωγικῆς τοῦ νηματοουργηθέντος βάμβακος δαπάνης ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν Νορμανδικῷ νηματοουργείῳ, 78,9 ἀνήκουσιν εἰς ἀξίαν τοῦ βάμβακος καὶ 21,1 εἰς ἔξοδα νηματοουργίας τῷ 1868, εἰς 82,1 τὸ α' καὶ εἰς 17,9 τὸ β' τῷ 1869, εἰς 79,5 τὸ α' καὶ εἰς 20,5 τὸ β' τῷ 1874, εἰς 78 τὸ α' καὶ εἰς 22 τὸ β' τῷ 1875, εἰς 77 τὸ α' καὶ εἰς 23 τὸ β' τῷ 1876, εἰς 73 τὸ α' καὶ εἰς 27 τὸ β' τῷ 1877, εἰς 72,3 τὸ α' καὶ εἰς 27,7 τὸ β' τῷ 1878.

Ἡ ἀναλογία τῶν ἐπὶ τῆς νηματοουργίας φόρων ἀπέναντι τῶν νηματοουργικῶν δαπανῶν εἶναι 26,3 τοῖς % τῷ 1868, — 29,6 τοῖς % τῷ 1869, — 31,9 τοῖς % τῷ 1874, — 33 τοῖς % τῷ 1875, — 31,4 τοῖς % τῷ 1876, — 30,4 τοῖς % τῷ 1877 καὶ 28,6 τοῖς % τῷ 1878.

Ἡ μεγαλειτέρα κυρίως νηματοουργικὴ δαπάνη ἐν τῷ ἀνωτέρῳ, ὡς εἶδομεν, ἐλέγχῳ ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 1868 ἀναβαίνουσα εἰς 0,760 τῆς νέας δραχμῆς, καὶ ἡ μικροτέρα ἀνήκει εἰς τὸ ἔτος 1875 καταβάσα εἰς 0,607. Ἰδοὺ πῶς μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἐτῶν διανέμονται τὰ καθέκαστα ἔξοδα. α') Τῷ 1868. — μισθοὶ 0,352 ν. δρ., ἄνθρακες 0,115, διεύθυνσις καὶ γενικὰ ἔξοδα 0,096, φορολογία 0,014, ἀσφάλεια 0,017, φωτισμὸς 0,001, χάρτης εἰς περιτύλιξιν καὶ σωλῆνες χάρτινοι 0,013, συλλήβδην δὲ διατήρησις καὶ ἐπισκευή, ψῆκτραι, χορδαὶ βαμβακηραὶ καὶ λιναί, κνάφη ἀπὸ καουτσούκ, ἔλαιον

καὶ λίπος, κιβώτια ἀποστολῆς, μαγαζεῖον, καθαρισμὸς καπνοδόχου, κύλινδροι καὶ διάφορα, τὸ ὅλον 0,143. 6') Τῷ 1875. — μισθοὶ 0,259 ν. δραχμῆς, ἄνθρακες 0,082, διεύθυνσις καὶ γενικὰ ἐξέδρα 0,080, φορολογία 0,015, ἀσφάλεια 0,015, φωτισμὸς 0,009, χάρτης εἰς περιτύλιξιν καὶ σωλῆνες χάρτινοι 0,018, συλλήβδην δὲ τὰ προειρημένα, διατήρησις, ἐπισκευὴ κλπ. 0,129.

Θὰ εἰπῇ τις: ἔηροὶ ἀριθμοί. Ἀπαντῶμεν: δύνανται νὰ γείνωσι χλωροὶ εἰς χεῖρας τῶν ἡμετέρων ἐργοστασιαρχῶν, ἅμα ὑποβληθῶσιν ὑπ' αὐτῶν εἰς αὐστηράν ἀνάλυσιν καὶ σύγκρισιν πρὸς τὰ ἐν τοῖς ἐργοστασίοις των συμβαίνοντα. Ἡ προαγωγὴ τῆς ἡμετέρας μηχανικῆς βιομηχανίας εἶναι συνάμα καὶ πόθος τῆς ἐπιστήμης καὶ πόρισμα τῆς ἐξηκριβωμένης πρακτικῆς.

ΟΥΓΓΡΙΚΟΙ ΙΠΠΟΙ.

Ἐντὸς τῶν ἀχανῶν πεδιάδων τῆς Οὐγγαρίας ἡ κτηνοτροφικὴ βιομηχανία ἐκ παλαιοῦ χρόνου ἔσχε μεγάλην ἐπίδοσιν. Μεταξὺ τῶν διαφόρων εἰδῶν οἱ ἵπποι κατέχουσι σημαντικωτάτην θέσιν ἐν τῇ κλίμακι, καθ' ἣν συναντῶνται ἡ φύσις, ἡ βιομηχανία καὶ ἡ διοίκησις.

Ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ οὐγγρικοῦ ἵππου ἦτο ἀνάστημα μικρὸν, κακῶς ἐσχηματισμένον καὶ καχεκτικόν· ἀφ' ἑτέρου ἡ ὀλιγόρκεια, ἡ δραστηριότης καὶ τὸ ἀκαταπόνητον ἀπετέλουν τὰ διακριτικὰ πλεονεκτήματα αὐτοῦ. Βάσεις δυνάμεναι νὰ καταστήσωσι τοὺς οὐγγρικοὺς ἵππους πολυτιμωτάτους συντρόφους τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς βιομηχανικῆς τελειοποιήσεως αὐτῶν. Ἡ κυβέρνησις ἔχει μέγιστον μέρος εἰς τὸ ἐπὶ τέλους ἐπιτεύχθην ἀποτέλεσμα τῆς ἐξευγενίσεως τοῦ οὐγγρικοῦ ἵππου, ὅστις ὑπὸ τὸν ἀρχικὸν τύπον δὲν εὕρίσκεται πλέον εἰμὴ ἐν τῇ Τρανσυλθανικῇ περιφέρειᾳ Szehely.

Εἰς δύο συστήματα δύναται νὰ διαιρεθῇ ἡ κυβερνητικὴ ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ἀνάμιξις ἐν Αὐστρίᾳ. Τὸ πρῶτον συνίστατο εἰς τὴν ὑπ' αὐτῆς τῆς κυβερνήσεως παραγωγὴν μεγάλου ἀριθμοῦ ἵππων, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐθεράπευσε τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱππικοῦ αὐτῆς· τὸ σύστημα τοῦτο μετρίους ἀπέφερε καρποὺς ἐνεκα τῆς ἀτελοῦς διαίτης καὶ τῆς ἀνεπαρκεῦς τροφῆς· μετὰ τὴν καταγωγὴν ἢ κατὰ τὴν πρώτην ἡλικίαν τροφή παρέχει εἰς τοὺς ἵππους τὸ ἀνάστημα καὶ τὴν ἰσχύν. Τὸ δεύτερον σύστημα τὸ ἐν ἐνεργείᾳ νῦν, συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως πρὸς τὰς διαφόρους ἱπποτρόφους ἐπαρχίας χορηγίαν ἐπιθετόρων ἀρίστου γένους, τοὺς ὁποίους ἐν ἐκάστη ἐπαρχίᾳ ἐν ἰδιαιτέροις καταστήμασι διατηρεῖ ἡ κυβέρνησις. Κανονικῶς ὁ ὅλικός ἀριθμὸς τῶν ἐπιθετόρων τούτων ὑπερβαίνει τὰς 2000, συντηρεῖται δὲ διὰ τῆς ἀνανεώσεως ἀπὸ πέντε καταστημάτων, ἐν οἷς τρέφονται 5,000 φορβάδες ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ ὠραίας γενεᾶς, ἀπὸ τῶν ὁποίων κατ' ἔτος 400 νέοι ἐπιθήτορες ἀναπληροῦσι τοὺς εἰς ἀχρηστίαν κατ' ἐπαρχίας περιπίπτοντας. Ἀλλ' ὥς εἶναι φανερόν τὰ καταστήματα τῶν φορβάδων παράγουσι πλεόνασμά τῶν 400 ἐπιθετόρων, ἐπομένως τὸ πλεόνασμα διατίθεται εἴτε εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱππικοῦ, εἴτε εἰς τὰς ἀνάγκας τοῦ κοινοῦ τῶν καταναλωτῶν, εἴτε εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτῶν τῶν καταστημάτων ἀπ' ἀμφοτέρων τῶν γενῶν.

Ἡ πρὸς τὴν ἀγορὰν διάθεσις τοῦ πλεονάσματος τῆς ἐτησίας παραγωγῆς τῶν ἐν λόγῳ καταστημάτων ἐξηγεῖ μίαν ἔποψιν τῆς βελτιώσεως τῶν ἱππικῶν τῆς χώρας προμηθειῶν. Ἡ σημαντικωτέρα ὅμως καὶ γενικωτέρα ἔποψις εἶναι ἡ κοινωνικὴ λειτουργία τῶν προειρημένων δημοσίων ἐπιθετόρων. Δι' ἑκαστον ἐπιθήτορα ἐπλήρουν ἄλλοτε ἡ ἐπαρχία, εἰς ἣν ἀποστέλλεται οὗτος, χίλια ἀργυρᾶ φλωρίνια. Ἐπομένως ἐκ τῶν κατὰ τόπους παρακαταθηκῶν τῶν ἐπιθετόρων αἱ διαφοροὶ κοινότητες προμηθεύονται τὰς διὰ τὰς φορβάδας αὐτῶν φυσικὰς τῶν γενῶν ἐνώσεις, καὶ ἡ τελειοποίησις ἐν τῇ συνεχείᾳ τοῦ χρόνου βαθμηδὸν ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν ἐπιτυγχάνεται.

Τό γε νῦν ἔχον, δύο εἶναι τὰ εἰς παραγωγὴν ἐπιδητόρων καταστήματα ἐν Babolua πλησίον τοῦ Δουνάδεως καὶ ἐν Mezo-Hegyres πλησίον τοῦ Theiss. Ἐκ τῶν καταστημάτων τούτων μεγάλας ποσότητας ἵππων προμηθεύεται αὐτὴ ἢ κυβέρνησις διὰ τὰς ἀνάγκας τοῦ ἱππικοῦ καὶ πυροβολικοῦ της. Δὲν εἶναι ἄπο σκοποῦ ἢ δι' ὀλίγων περιγραφῇ τοῦ πρώτου καταστήματος.

Περιέχει τοῦτο 171,820 στρέμματα γαιῶν καλῆς ποιότητος, περικυκλοῦται δὲ ὑπὸ βαθέος καὶ πλάτεος χάνδακος ἀσφαλίζοντος ἐντελῶς τὰ ἐν αὐτῷ. Αἱ γαῖαι αὗται καλλιεργοῦνται, τὸ δὲ εἰσόδημα αὐτῶν ἀνήκει εἰς τὴν συντήρησιν τῶν προσώπων τοῦ καταστήματος καὶ τῶν ἵππων. Εἰς τὸ κέντρον τὰ κτίρια διὰ τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη, δι' ἀποθήκας, νοσοκομεῖα κλπ. Ἡ τροφή τῶν ἵππων χορηγεῖται τὸ πλεῖστον τοῦ ἔτους ἐντὸς τῶν ἱπποστασίων, τῆς βοσκήσεως ἐντὸς τῶν λειμῶνων εὐστῆς ἐντελῶς παρεπομένης. Ἡ διοίκησις διατελεῖ ὑπὸ ἑνα ἀρχηγόν, ἔχοντα παρ' ἑαυτῷ τέσσαρας ἀξιωματικούς, τριάκοντα ὑπαξιωματικούς καὶ τριακοσίους στρατιώτας. Ὁ ἀριθμὸς οὗτος ἐπαρκεῖ τόσον διὰ τὴν καλλιέργειαν τῶν γαιῶν ὅσον καὶ διὰ τὴν περιποίησιν καὶ φύλαξιν τῶν ἵππων, ὑπὸ στρατιωτικὴν ἐνεργῶν πειθαρχίαν. Δέκα ἐπιδητόρες καὶ διακόσιαι φορβάδες εἶναι προσδιωρισμένοι εἰς τὴν ἱποπαραγωγὴν· 280 δὲ βόες καὶ 40 φορβάδες εἰς καλλιέργειαν τῶν γαιῶν. Αἱ δαπάναι τοῦ καταστήματος τούτου προκαταβάλλονται ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, πληρόνονται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπαρχιῶν διὰ τοῦ τιμήματος τῶν 40—50 ἐπιδητόρων, οἵτινες πρὸς αὐτὰς ὡς προερρέθη διευθύνονται κατ' ἔτος. Ἐὰν προσθέσωμεν καὶ τοὺς λοιποὺς πωλουμένους ἵππους καθὼς καὶ τοὺς πλεονάζοντας καρποὺς τῆς καλλιέργειας τῶν γαιῶν, τὸ κατάστημα παρέχει καὶ εἰσόδημα καθαρὸν εἰς τὸ δημόσιον θησαυρόν.

Ἀπὸ τοιοῦτου συνεταρισμοῦ τῆς φύσεως πρὸς τὴν τέχνην καὶ τὴν κυβερνητικὴν μέριμναν, τὰ ἀποτελέσματα τῆς ἐν Οὐγγαρίᾳ ἱπποτροφίας ὑπερέβησαν πάντα ὑπολογισμόν. Ἀπὸ

1 $\frac{1}{2}$ ἑκατομμυρίου ἵππων τῷ 1858 ἀνέβη ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἰς 2 $\frac{5}{10}$ ἑκατομ. τῷ 1870, ἀξίας πλέον τῶν 280 ἑκατομ. φλωρινίων. Ὁ τελευταῖος τῶν ἵππων ἀριθμὸς ἔχει τὰς ἐξῆς ἀναλογίας: 385 καθ' ἑκάστον □ μίλιον καὶ 140 καθ' ἑκάστην χιλιάδα κατοίκων. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀξίαν ἑκάστου ἵππου ἀπὸ 100 φλωρίνια κατὰ μέσον ὅρον τῷ 1870, ἀνέβη αὐτὴ νῦν εἰς 130.

Μεγίστην σημασίαν κέκτηται διὰ τὴν Οὐγγαρίαν ἡ ἐξαγωγή τῶν ἵππων αὐτῆς. Ἐχομεν ὑπ' ὄψιν τὴν κατὰ τὸ 1868—76 κίνησιν αὐτῆς. Ἀπὸ 3,526 ἵππων τῷ 1868 (ἀξίας 740,460 φλωρινίων) ἀνέβη αὕτη εἰς 5,744 ἵπ. (1,206,240 φλ.) τῷ 1869, εἰς 7,666 ἵπ. (1,786,180 φλ.) τῷ 1870, εἰς 7,294 ἵπ. (2,188,200 φλ.) τῷ 1871, εἰς 8,375 ἵπ. (2,345,000 φλ.) τῷ 1872, εἰς 15,500 ἵπ. (4,650,000 φλ.) τῷ 1873, εἰς 17,000 ἵπ. (5,100,000 φλ.) τῷ 1874, εἰς 18,700 ἵπ. (5,600,000 φλ.) τῷ 1875, εἰς 20,500 ἵπ. (6,150,000 φλ.) τῷ 1876. Ἀπαγορευθείσης τῆς ἐξαγωγῆς τῶν οὐγγρικῶν ἵππων ἔνεκα τῶν ἀνατολικῶν πολεμικῶν περιπετειῶν ἀπὸ τοῦ ἔαρος 1877 μέχρι τοῦ φθινοπώρου 1878, ἐξήχθησαν ἀπὸ τοῦ Σεπτεμβρίου 1878 μέχρι τοῦ τελευταίου μηνὸς 25,000 ἵπποι ἀξίας 7 $\frac{1}{2}$ ἑκατομ. φλωρ.

Ἐὰν πρὸς τὰ ποσὰ ταῦτα ὑπολογίσωμεν τὰς 4,000 περίπου ἵππων, τὰς ὁποίας κατ' ἔτος προμηθεύεται ἡ κυβέρνησις διὰ τὰς διαφόρους ὑπηρεσίας της καὶ τοὺς μὴ διὰ σιδηροδρόμων καὶ πλοίων ἐξαγομένους ἐκ τῆς Οὐγγαρίας ἵππους, διότι ἡ προεκτεθεῖσα ἀπογραφή ἀφορᾷ μόνην τὴν ἀπὸ τῶν δύο τούτων διευθύνσεων ἐξαγωγὴν ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς ὅλης Αὐστριακῆς αὐτοκρατορίας, δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν εἰς ἑκάστον τῶν προσημειωθέντων ἀριθμῶν τὸ τρίτον περίπου αὐτῶν εἰς ὁλοσχερῇ κατανόησιν τῆς σπουδαιότητος τῶν οὐγγρικῶν εἰς ἵππους προμηθειῶν καὶ πῆς κατ' αὐτοὺς βιομηχανίας.

ΜΕΤΡΑ ΣΙΤΗΡΩΝ.

Ἡ καταμέτρησις τῶν σιτηρῶν διαφέρει κατὰ τόπους ἐν τῇ ποικιλίᾳ, ἣτις διακρίνει ἀπὸ χώρας εἰς χώραν τὰς ἐν ἰσχύϊ περὶ τὰ μέτρα καὶ σταθμὰ μεθόδους. Ἡ ἐνοποιήσις αὐτῶν καὶ ἡ παγκόσμιος παράδοχ' ἑνὸς ὀργάνου εἰς καταμέτρησιν τῶν βαρῶν ἀποτελεῖ κυριώτατον τῆς οἰκονομικῆς πόθον. Ἐχει τι ἀκριβῶς ἀντίστοιχον πρὸς τὴν ιδέαν τῆς νομισματικῆς ἐνοποιήσεως καθ' ἁπασάν τῆς οἰκουμένης τὴν συναλλαγήν.

Ἐν τούτοις μέχρις οὗ ἐπιτευχθῶσιν οἱ εὐρεῖς οὔτοι σκοποί, δὲν εἶναι ἀνωφελὴς ἡ γνῶσις τοῦ ὑπάρχοντος νῦν πραγματικοῦ. Μεταξὺ ὧν δὲ τῶν ἐπόψεων τῆς καταμετρήσεως ἐν γένει τοῦ βάρους, περιοριστέον νῦν εἰς τὴν ἀφορῶσαν τὸ γενικώτερον καὶ σημαντικώτερον ἐφόδιον τῆς ζωῆς, τὰ σιτηρὰ τοῦτέστι.

1) Ἀγγλία. — Κουάρτερ=8 βοῦσελ=32 πὲκ (pecks)=64 γαλόνια=256 τέταρτα=512 πίντας. — Λάστον=2 τόνους=10 κουάρτερ. — Κουάρτερ=2,9078 ἑκατόλιτρα γαλλικὰ=8,76 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως=1,49 ψάθας ρωσικὰς. Ἡ πώλησις τῶν σιτηρῶν ἐνεργεῖται διὰ μέτρου, προσδιορίζεται δὲ κατὰ βάρος διὰ τοῦ βοῦσελ· ἕκαστον βοῦσελ ἀντιστοιχεῖ πρὸς 62 λίτρας βάρους σίτου, πρὸς 44 1/2 σίκαλης, πρὸς 48 κριθῆς, πρὸς 39 βρώμης.

2) Γαλλία. — Ἐν Μασσαλίᾳ, κάρικα=160 λίτρας, ὑποδιαιρουμένη εἰς 6 ἐμίνας διὰ τὴν βρώμην καὶ εἰς 4 διὰ τὰ λοιπὰ σιτηρὰ· 20 κάρικαι=32 ἑκατόλιτρα.

3) Ἰταλία. — Ἐν Ρώμῃ ρούδιον=294,42 λίτρας γαλλικὰς=8,83 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Βενετίᾳ, μόδιον=4 στάγια, 100 στάγια=8 ἑκατόλιτρα γαλλικὰ=241,22 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Γενούῃ, μίνα ὑποδιαιρουμένη εἰς 12 γομβέτας=116,73 λίτρας γαλλικὰς =

3,50 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. 100 μίνα=40,15 κουάρτερ ἀγγλικά=60 ψάθας Ρωσσίας. — Ἐν Λιβόρνῳ, σάκκος=3 στάγια=6 μίνας=12 τέταρτα=48 μετζέτας=96 κουαρτούτσα. Στάγιον=72 λίτρας γαλλικὰς. 100 σάκκοι=73,08 ἑκατόλιτρα γαλλικὰ=25,14 κουάρτερ ἀγγλικά=219,24 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Νεαπόλει, τόμολον=53,23 λίτρας γαλλικὰς=1,59 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. Τόμολον=46—48 ρότολα=40 χιλιόγραμμα γαλλικά. 100 ρότολα=89,10 χιλιόγραμμα γαλλικά=186,49 λίτρας βάρους ἀγγλικάς=69,49 ὀκάδας τουρκικάς. — Ἐν Σικελίᾳ, γενική σάλμα (ὑποδιαιρουμένη εἰς 16 τόμολα, ἕκαστον τῶν ὁποίων ὑποδιαιρεῖται εἰς 4 μοδίλους)=274,6 λίτρας γαλλικὰς=8,22 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Τουρίνῳ, στραρέλον=48,961 λίτρας γαλλικὰς. — Ἐν Μιλάνῳ, σόμα (ὑποδιαιρουμένη εἰς 10 μίνας καὶ 100 πίντας)=1 ἑκατόλιτρον γαλλικόν.

4) Γερμανία. — Ἐν Ἀμβούργῳ, σέφελ=105,03 λίτρας γαλλικὰς=3,15 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. Λάστον=30 σέφελ, δι' οὗ πωλοῦνται ὁ σῖτος καὶ ἡ σίκαλις. Λάστον=20 σέφελ, δι' οὗ πωλοῦνται ἡ κριθὴ καὶ ἡ βρώμη. Τὸ σέφελ ἔχει βάρος ἐπὶ τοῦ σίτου 86 λίτρας γαλλικὰς, ἐπὶ τῆς σίκαλης 81, ἐπὶ τῆς κριθῆς 80 καὶ ἐπὶ τῆς βρώμης 52. Ἐκατὸν σέφελ=36,24 κουάρτερ ἀγγλικά=54,15 ψάθας ρωσικάς. — Ἐν Βαυαρίᾳ, σέφελ=222 λίτρας γαλλικὰς. 100 σέφελ=76,50 κουάρτερ ἀγγλικά=114,25 ψάθας ρωσικάς. Ἐν Πρωσσίᾳ, σέφελ=16 μέτζαν=55 λίτρας γαλλικὰς=1,65 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως.

5) Αὐστρία. — Ἐν Βιέννῃ, μέτζεν=61,49 λίτρας γαλλικὰς=1,84 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. 30 μέτζεν=1 μούτ. — Ἐν Τεργέστη, στάρων=82,61 λίτρας γαλλικὰς=2,57 κοιλὰ Κωνσταντινουπόλεως. 5 στάρων=6 μέτζεν Βιέννης.

6) Ὁλλανδία. — Ἐν Ἀμστελδάμῳ, μούδ (mude)=1 ἑκατόλιτρον γαλλικόν. 30 μούδ=1 λάστον.

7) Ἰσπανία. — Κάχιξ, ὑποδιαιρούμενος εἰς 12 φανέγας. ἐκάστη φανέγα=64,80 λίτρας γαλλικάς=1,64 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως. 110 φανέγαι=19,95 κουάρτερ ἀγγλικά.

8) Πορτογαλλία. — Ἐν Λισαβόνη, μόγιον=15 φανέγας=60 ἀλκουῖρ=260 κουάρτε=480 ὀκτάβα=1920 σελαμῖς=8,11 ἑκατόλιτρα γαλλικά=24,33 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Βαρκελόνη, σάλμα ἢ τονελάδα=1 $\frac{3}{4}$ κάργας ἢ 4 κουαρτέρας. 100 κουαρτέραι=68 ἑκατόλιτρα γαλλικά=2,04 ὀκάδας τουρκικάς.

9) Ἑλβετία. — Σάκος=10 καρτερὸν=150 λίτρας γαλλικάς.

10) Δανιμαρκία. — Ἐν Κοπενάγη, πὸτ=54 κυβικοὺς πόδας=0,959 λίτρας γαλλικάς. 1 τόνος σίτου=144 πὸτ.

11) Σουηδία. — Ἐν Στοκχόλμη, τόνος ἢ βαρέλα=146,50 λίτρας γαλλικάς. — Ἐν Χριστιάνη, ἐπίσης.

12) Ρωσσία. — Τσέτφερτον ἢ ψάθα=2 ὁσμίν=4 παγούκ=8 τζέτφερικ=64 γέριετζ. 1 ψάθα=195,54 λίτρας γαλλικάς=5,86 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως=0,66 κουάρτερ ἀγγλικά=7,98 στάγια πορτογαλλικά=3,4 φάνεγας ἰσπανικάς. Κορτζέκ πολωνικὸν=51,137 λίτρας γαλλικάς. Οἱ σῖτοι πωλοῦνται διὰ τοῦ μέτρου τῆς ψάθας βάρους 10 πούτιων.

13) Ρουμανία. — Ἐν Βραίλα, κοιλὸν=19 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Γαλαζίω κοιλὸν=12 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως.

14) Τουρκία. — Ἐν Κωνσταντινουπόλει κοιλὸν=33,16 λίτρας γαλλικάς=0,93 βοῦσελ ἀγγλικοῦ. 815 τοιαῦτα κοιλά=100 κουάρτερ ἀγγλικά. — Ἐν Θεσσαλονίκη, κοιλὸν=4 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Πύργῳ καὶ Σέρραις, κοιλὸν=2 κοιλά Κωνσταντινουπόλεως. — Ἐν Σμύρνῃ, κοιλὸν κατὰ 2 τοῖς $\frac{9}{10}$ μείζον τοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

15) Αἴγυπτος. — Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ἀρδέπι=1,73 ἑκα-

τόλιτρα γαλλικά=108 κάρικας Μασσαλίας,=60 κουάρτερ ἀγγλικά=240 σάκκους Λιβόρνου.

16) Ἑλλάς. — Διὰ τοῦ διατάγματος τῆς 28 Σεπτεμβρίου 1828 εἰσήχθη τὸ ἐπίσημον μετρικὸν σύστημα τῆς Γαλλίας λίτρα ἑλληνικὴ=λίτρα γαλλικὴ· κοιλὸν=ἑκατόλιτρον. Ἐν τούτοις εἰσέτι εἶναι ἐν χρήσει τὰ ἐκ προτέρου χρόνου ἰσχύοντα τουρκικὰ μέτρα, ἥτοι ὀκά=400 δράμια. 312 δράμια=1 χιλιόγραμμον· καντάριον=4 ὀκάδας· κοιλὸν=33,16 λίτρας γαλλικάς.

17) Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Ἀμερικῆς. — Ἐχουσι τὰ ἀγγλικά μέτρα καὶ σταθμά. Οἱ σῖτοι πωλοῦνται διὰ τοῦ ἀγγλικοῦ βοῦσελ= $\frac{1}{2}$ τοῦ κουάρτερ· τὰ ἄλευρα διὰ τοῦ βαρελίου ζυγίζοντος 196 λίτρας=88,80 χιλιόγραμμα γαλλικά.

18) Μεξικό. — Ἐχει τὰ ἰσπανικά μέτρα καὶ σταθμά.

19) Βρασιλία. — Ἐν Ρίω Γιανείρῳ, μίο=19 φάγκας=240 κάρτα=480 ὀκτάβα=8,28 ἑκατόλιτρα γαλλικά.

20) Κίνα. — Τὰ σιτηρὰ πωλοῦνται διὰ στάθμης· σγί=72 χιλιόγραμμα γαλλικά καὶ 154 γραμμάρια· πεκούλ=60 $\frac{1}{2}$ χιλιόγραμμα γαλλικά· λιάγγ=37 γραμμάρια.

21) Ἰνδία. — Ἐν Καλκούτῃ, καῦν=40 μούνδ=17,45 ἑκατόλιτρα γαλλικά.

II.

ΕΚΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

Ὅσῳ ἡ γυνὴ καταβαίνει τὴν κλίμακα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τόσῳ ὁ ἀνὴρ καταβαίνει περισσότερον ἔτι. Αὐτὸ διδάσκει ἡ ἱστορία ὅλων τῶν αἰώνων καὶ ὅλων τῶν τόπων. Τὸ θεμέλιον τῆς οἰκίας εἶναι ἡ γυνή. Ὅταν αὐτὸ φθείρηται, ὅταν αὐτὸ ἐκπίπτῃ, ὁ ἀνὴρ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ ὡς ἐν στρατοπέδῳ ἢ ἐν καταλύματι, τὰ ὅποια πᾶσα γῆ δύναται νὰ δώσῃ. Ἀλλ' ἡ γῆ, ἥτις δὲν εἶναι δι' οἰκογένειαν, δὲν εἶναι τοῦ μέλλοντος γῆ.

Μία τῶν κυριωτέρων αἰτιῶν τῆς ὀπισθοδρομήσεως, ἐν ἣ κατὰ τὸ πλεῖστον διατελοῦσιν αἱ χωρικαὶ κοινότητες, ὀφείλεται εἰς τὴν ἐκρυθμον θέσιν, ἐν ἣ κατ' αὐτὰς διατελεῖ ἡ γυνή. Καὶ ὅσῳ πλεότερον ἐκ τῆς ἀποστολῆς τῆς ἐκτοπισμένη ἡ γυνή, τόσῳ πλεότερον ἐκπεπτωκυία ἡ κοινότης. Τοιοῦτοτρόπως ὅπου ὁ μὲν ἀνὴρ, τὸ ὄπλον ἔχων εἰς τὸ πλευρὸν ἢ πίνων καὶ ἀργῶν, καταστρέφει τὸν ἑαυτοῦ χρόνον, ἡ δὲ γυνή τὰς βαρείας τοῦ ἀγροῦ ἐκτελεῖ ἐργασίας, ξυλειτουργομένη εἰς τὸ δάσος καὶ ἐξαντλουμένη ἐν τῷ περὶ τῆς ζωῆς ἀγῶνι, ἐκεῖ ἡ κοινότης ἐπαναστρέφει εἰς τοὺς ἀρχαίους χρόνους, καθ' οὓς ἡ γυνή ἦτο κτῆνος καὶ ὁ ἀνὴρ τύραννος.

Ἐν τῇ ποικιλίᾳ ἐν τούτοις τῶν ἔργων ἡ κανονικὴ διαμοίρασις αὐτῶν πρέπει νὰ συνδυάζεται πρὸς τὰς δυνάμεις τῶν ἐργαζομένων. Τὰ παιδιά δὲν εἶναι πλασμένα ἵνα φέρωσι τὰ βάρη τῶν ἀνδρῶν, καὶ αἱ ἐγκυμονοῦσαι γυναῖκες δὲν εἶναι διωρισμένοι. ὑπὸ τῆς φύσεως νὰ φέρωσι βαρύτερον ἐπὶ τῆς ῥάχεως φορτίον. Ποσάκις ἐν τούτοις ἡ ἐξοχὴ δὲν παριστᾷ ἐξαντλουμένην τὴν γυναῖκα ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς καταπιεστικῆς ἐργασίας ζυγόν. Κόρη τῆς πρώτης ἡλικίας πηδᾷ ἀπὸ βράχου εἰς βράχον βόσκουσα τὰς αἵγας τῆς, ἀκολουθεῖ τὸ ἄροτρον, σκάπτει τὴν γῆν καὶ θερίζει τοὺς καρπούς τῆς. Ἐπὶ τέλους τὸ σῶμα τῆς παραμορφοῦται, ἡ ὠραιότης τῆς ἀπόλλυται καὶ ὁ σπινθὴρ τοῦ πνεύματος ὑπὸ παχείαν στάκτην ἀποκοιμᾶται. Ποῖος θὰ ἀναθρέψῃ τὰ νεογνά τῆς; Μόλις προφθάνῃ νὰ τὰ φέρῃ εἰς τὸν κόσμον, καὶ εὐθὺς ὁ αὐτὸς τὴν παραλαμβάνει ζυγὸς ὑπὸ τὴν ἰσχυράν αὐτοῦ ἐξουσίαν. Ἐπὶ τέλους συνειθίζει τὴν δουλείαν τῆς καὶ εὐρίσκει τὴν δυνατὴν εὐτυχίαν ὑπὸ τὸν ἀμείλικτον νόμον αὐτῆς. Ἀλλὰ τίς πληροῖν τὴν ἀμαρτίαν τῆς κοινωνίας ταύτης; Αὕτῃ πάλιν ἡ κοινωνία, ἥτις ἀντὶ προόδου συλλέγει ὀπισθοδρομήσιν, ἀντὶ ἀναβάσεως τῶν μελῶν τῆς εἰς τὴν κλίμακα τῆς ἀνθρωπότητος συλλέγει ἢ λησμανεῖ τοὺς ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτῆς καταπατουμένους.

Ὅχι ὅτι ἡ γυνή πρέπει νὰ κλεισθῇ ἐντὸς τῶν τεσσάρων

τοιχῶν τῆς οἰκίας ἢ τῶν τεσσάρων στύλων τῆς καλύβης, τὴν τύχην τοῦ γυναικωνίτου ζηλεύουσα· ἀλλὰ διότι μεταξὺ τῆς ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην ἀποστολῆς τῆς καὶ τῆς ἐργατικῆς ἰσχύος τῆς ὁ ὑπέρτατος τῆς κοινωνικῆς προόδου νόμος ἀπαιτεῖ τὸν συνδυασμόν. Πρώτη καὶ κυριωτάτη ἐργασία τῆς γυναικὸς εἶναι ἡ μόρφωσις τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους αὕτη γεννᾷ καὶ τοὺς ὁποίους ἐπισκιάζει. Καθὼς λέγει ὁ De Maistre εἰς τὸ ἀνδρικὸν γένος ἀναμφιβόλως ἀνήκει ὁ σχηματισμὸς γεωμετρῶν, στρατηγῶν, χημικῶν κλπ., ὅ,τι ὅμως λέγεται ἄνθρωπος, ὁ ἠθικὸς δηλαδή ἄνθρωπος, ἐὰν δὲν ἐσχηματίσθῃ ἐπὶ τῶν γονάτων τῆς μητρὸς του, μεγάλη πάντοτε θὰ εἶναι δυστυχία. Οὐδὲν δύναται νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν ἀνατροφὴν ταύτην. Ἐὰν ἡ μήτηρ πρὸ πάντων ἐνεχάραξε βάθως ἐπὶ τοῦ μετώπου τοῦ υἱοῦ τῆς τὸν θεῖον χαρακτῆρα, δύναται ἕκαστος νὰ εἶναι βέβαιος ὅτι ἡ χεὶρ τοῦ ἐλαττώματος δὲν θὰ τὸν ἐξαλείψῃ ποτέ.

Πρὸς τὰ ἐλαφρά ἔργα τῆς βιομηχανίας, καθ' ὅσον ταῦτα δὲν καταστρέφουσι τὰς δυνάμεις τῆς γυναικὸς καὶ δὲν τὴν ἀποσπῶσι ἀπὸ τὸ κύριόν τῆς ἔργον, τὴν μόρφωσιν ἢ τοι τῶν νέων τῆς κοινωνίας βλαστῶν, ἡ βιομηχανικὴ μεταξὺ τῶν γενῶν ἁρμονία δύναται νὰ εὖρῃ πολὺν δρόμον. Μία ἀνακάλυψις ἐν τῇ καθόλου βιομηχανίᾳ, μία ἐφεύρεσις μηχανικὴ, ἰδοὺ θέτουσαι εἰς κίνησιν τὰς μεγάλας δυνάμεις τῆς φύσεως ἐπιτρέπουσι καὶ εἰς τὰς ἐλαχίστας ἀνθρωπίνους νὰ λάβωσι μέρος εἰς τὸν γενικὸν τῆς συνεργασίας αὐτῶν ἀγῶνα. Ἡ εἰσαγωγὴ καὶ καλλιέργεια τοῦ μωρεοδένδρου καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῦ στηριζομένης σκωλικοτροφίας δίδει εὐρυτάτην ἔκτασιν εἰς τὰ βιομηχανικὰ τῆς γυναικὸς ἔργα, διὰ πάσης δυνατῆς εὐλαβείας πρὸς τὸν ἀναγκαῖον διὰ τὴν οἰκογένειάν τῆς χρόνον. Εἰς πολλὰ ἐξοχικὰ ἔργα δύνανται νὰ μετὰσχῃ ἡ γυνή ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἁρμονικῆς πρὸς τὴν ὅλην ἀποστολὴν τῆς ἀναλογίας. Ἀντὶ νὰ σύρῃ τὸ ἄροτρον ὡς ἐν πολλοῖς ὀπισθοδρομικοῖς καὶ τῆς Δύσεως αὐτῆς τόποις ἐγνώρισεν ὁ ἡμέτερος ἔτι αἰὼν, ἀντὶ νὰ μεταπίπτῃ ἀπὸ τοῦ ἀνθρωπίνου εἶδους συναγελαζομένη μετὰ

τῶν κτηνῶν καὶ ἀποβάλλουσα τὸν τύπον τῆς οἰκογενειακῆς μητρὸς ἵνα περιβληθῇ τὸν τῆς ἀθλιεστέρως δούλης, χρησιμωτέρα θὰ ᾔητο διὰ τὴν ἀνθρωπότητα ἢ ἀνύψωσις τῆς ἐπὶ τῆς ἐργατικῆς κλίμακος.

Ἡ ἐκπαίδευσις τῆς γυναικὸς εἶναι τὸ πρῶτον βῆμα, εἰς τὸ ὅποιον οἱ ἀληθεῖς τῶν κοινωνιῶν καὶ προοδευτικοὶ μεταρρυθμισταὶ πρέπει νὰ ἔχωσι ὑπ' ὄψιν. Τὸ πρῶτον σχολεῖον τῶν νεαρῶν τῆς ἀνθρωπογενείας φυτωρίων πρέπει νὰ εἶναι περὶ τὴν μητρικὴν πνοήν. Τυνὴ πνευματικῶς ἀνεπτυγμένη βράδιον ἢ τάχιον θὰ ἀσκήσῃ τελεσιουργὸν ἐν τῇ δι' αὐτῆς μορφουμένη οἰκογενεῖα ἐπιρροήν. "Ὅσους θέλετε κατασκευάσατε διδασκάλους τῶν σχολείων; δέκα μητέρες ἀνεπτυγμέναι δύνανται νὰ ἀναμορφώσωσι διὰ τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς ἐπιρροῆς αὐτῶν τὴν συνοικίαν των καὶ τὴν κοινότητά των κατὰ ἑκατοντάδας πρότερον ἐνιαυτῶν.

Ἡ διάδοσις βιομηχανικῶν γνώσεων ἐν τῇ ἐξοχῇ ἀποτελεῖ τὸ ἀναγκαῖον τοῦ ὅλου σκοποῦ συμπλήρωμα. "Ὅταν διὰ μικρῶν καὶ ἐλαφρῶν βιομηχανημάτων ἡ γυνὴ συνεισφέρῃ εἰς τὴν οἰκογενειακὴν οἰκονομίαν πολὺ περισσότερον τοῦ ὅσον ἄλλοτε ἐξαντλουμένη παρεῖχε, εἶναι προφανὴς ἡ ἀγαθοποιὰ τοιαύτης βιομηχανικῆς μεταρρυθμίσεως ἐπιρροή. Ἡ ἀληθὴς κοινωνικὴ εὐημερία δὲν θέλει καλλίτερον γνώρισμα. Εἶναι καὶ τὰ ἔργα τῶν κοινωνιῶν ὅπως καὶ οἱ φόροι τοὺς ὁποίους αὐταὶ πληρῶνουν. Ἡ ἀναλογία τῶν ἐργαζομένων καὶ φορολογουμένων δυνάμεων πρὸς ὅ,τι ζητεῖται ἐξ αὐτῶν δὲν εἶναι μόνον δημοσιονομικὸς ἀλλὰ καὶ ἐξοχος κοινωνικὸς νόμος.

Αἱ προπορευόμεναι τῆς κοινωνίας τάξεις, ὁ διοικητὴς καὶ ὁ νομοθέτης, μεγάλην ἔχουσι θέσιν εἰς τὴν καθοδήγησιν τῶν συγχρόνων τυχῶν πρὸς τὸ ἐρχόμενον μέλλον. Ἀναγκαστικὴ πρώτη ἐκπαίδευσις τοῦ γυναικείου φύλου ἐν πάσῃ ἀληθείᾳ καὶ συνεχείᾳ ἀποτελεῖ τὸ ἐν ἄκρον τοῦ ἄξονος. Οἰκονομικὴ καὶ βιομηχανικὴ μεταρρύθμισις ἀποτελεῖ τὸ ἄλλο. Ἐπὶ τοῦ ὅλου δὲ συγκοινωνία καὶ ἀμοιβαία ἐπίδρασις τῶν διαφόρων κοινωνικῶν τάξεων πρὸς ἀλλήλας, ἰδοὺ τὸ γενικὸν σημεῖον, ἐκ τοῦ

ὁποίου ἡ ἐκπολιτιστικὴ δύναμις τῆς γυναικὸς ἀναχωρεῖ καὶ πρὸς τὸ ὅποιον ἐπιστρέφει, κυριώτατος εὖσα μοχλὸς τῆς ὅλης ἐκπολιτιστικῆς τοῦ ἀνθρωπισμοῦ τάσεως.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΛΛΙΕΡΓΕΙΑ.

Ἐν ταῖς ἀρχαῖκαῖς κοινωνίαις ἡ οἰκογένεια ἀποτελεῖ πολὺ ἰσχυρότερον δεσμὸν τοῦ ὅσον μεταγενέστεροι χρόνοι γνωρίζουσιν. Συναθροίζονται οἱ πρῶτοι καὶ δεύτεροι συγγενεῖς ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς κοινῆς ἐστίας καὶ καλλιεργοῦσι τὰ κτήματα τὰ ὅποια ἡ πρώτη τῆς ἰδιοκτησίας ἡὼς ἔθεσεν ἐν τῷ κύκλῳ τῆς δραστηριότητός των. Ἡ πατριαρχικὴ καλλιέργεια ἐντεῦθεν ἀποτελεῖται· οἱ ἀρχηγοὶ τῆς οἰκογενείας συγκεντρώνουσιν εἰς ἑαυτοὺς τὴν καλλιέργειαν τῶν οἰκογενειακῶν κτημάτων, κινοῦντες αὐτὴν διὰ τῶν τέκνων, τῶν ἐγγυτέρων συγγενῶν, τῶν δούλων ἢ τῶν ὑπηρετῶν των.

Ἡ ἐποχὴ τῆς πατριαρχικῆς καλλιέργειας χαρακτηρίζεται ὑπὸ πλείονος εὐτυχίας καὶ πλείονος ἀρετῆς τῆς πολυπληθεστέρως μερίδος τοῦ ἔθνους. Τὰ μέσα ἀφθονώτερα καὶ τὸ συμφέρον εἰς ἰσχυρότερον μεταβάλλεται σύνδεσμον τῶν ὑπὸ τὸν αὐτὸν γεωργικὸν ὀργανισμόν ζώντων. Ὁ πατὴρ, ὁ πάππος, ὁ θέσιν ἐπέχων αὐτῶν δὲν ἔχει μόνον καρδίαν ἔχει καὶ εὐθύνην ὑπὲρ τῶν ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἡ τύχη καὶ οἱ κοινοὶ τοῦ αἵματος δεσμοὶ ἔθεσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του. Ἡ κοινωνικὴ αὕτη κατὰστασις εἶναι βεβαίως στάσιμος, δὲν εἶναι ὁμῶς καὶ δυστυχής.

Ἡ πατριαρχικὴ καλλιέργεια ἐξηγεῖ ὑπὸ τὸν τελειότερον τύπον τὴν ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν. "Ὅταν ὁ ἰδιοκτῆτης καλλιεργῇ τῆς σκάπτης ὁ ἴδιος τὴν γῆν του, ὅταν τὴν καλλιεργῇ διὰ τῶν βραχιόνων ἑαυτοῦ καὶ τῶν τέκνων του, τοιαύτῃ ἀποτελεῖται ἑνώσις τοῦ προσώπου του μετὰ τοῦ κτήματός του,

ὥστε ἡ ἰδιοκτησία κρατεῖ κατὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀνὰ χεῖρας τὰ ἱερὰ αὐτῆς διπλώματα, διαχέουσα περίξ αὐτῆς τοὺς ἀγαθοποιούς καρπούς τῆς ἐν πνεύματι ἀδελφότητος καὶ ἀγάπης, τὸ ὁποῖον διακρίνει τοὺς γλυκεῖς τῆς ἀγροτικῆς ποιήσεως χρόνους. Ἀπέναντι δὲ ἔρχεται ἡ διὰ μισθωτῶν καλλιέργεια τῆς γῆς μετὰ τῶν αὐστηρῶν ὑπολογισμῶν καὶ τῶν ψυχρῶν αἰσθημάτων τῆς.

Ἡ γεωργικὴ βιομηχανία, λέγει ὁ Sismondi, εἶναι ἡ βραδυτέρα ὁδὸς. Προϊόντα τινὰ αὐτῆς ἀπαιτοῦσιν ὁλοκλήρων αἰώνων τὴν μεσολάβησιν· ὁ πρόγονος φυτεύει τὴν δρὺν καὶ ὁ ἀπόγονος τὴν ξυλεύεται. Τὰ πρὸς ποτισμὸν ἔργα, αἱ διώρυγες, αἱ ἀποξηράνσεις τῶν ἐλῶν παρέχουσι καρπούς μετὰ πολλὰς ἑκατονταετηρίδας. Καὶ τὰ κοινὰ τῆς γεωργίας ἔργα, ἀνεξαρτήτως τῶν περιμενομένων ὁμέσων ὠφελημάτων, παρέχουσι βελτιώσεις διαρκεῖς, αἵτινες δύνανται νὰ μεταβιβάσθωσιν ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν. Πᾶσα συναλλαγή, πᾶσα διανομὴ τῶν καρπῶν, διαχωρίζουσα τὸ συμφέρον τῆς ἰδιοκτησίας ἀπὸ τοῦ συμφέροντος τῆς καλλιέργειας, τείνει εἰς τὴν καταστροφὴν ἢ τοῦλάχιστον τὴν ἐλάττωσιν τοῦ καλοῦ ἀποτελέσματος, τὸ ὁποῖον ἡ κοινωνία ἐπροσδόκησε ἐκ τῆς ἰδιοποιήσεως τῶν γαιῶν. Εἰς μάτην οἱ νόμοι τῶν ἐθνῶν, τὰ ὁποῖα πλειότερον ἐπροστάτευσαν τὴν γεωργίαν, διηυκόλυναν κατὰ τὴν νεωτέραν περίοδον τὰς μακροχρονίους μισθώσεις τῶν ἀγροτικῶν κτημάτων· ἀρκεῖ ὅτι ἡ μίσθωσις θὰ τελειώσῃ μίαν ἡμέραν, ὥστε τὸ συμφέρον τοῦ μισθωτοῦ νὰ εἶναι ὀλιγώτερον ζωηρὸν τοῦ συμφέροντος τοῦ ἰδιοκτήτου.

Ἄλλ' ἀνεξαρτήτως τοῦ συμφέροντος, λέγει ὁ αὐτὸς τῆς ἐπιστήμης διδάσκαλος, ἡ ἀγάπη τοῦ ἰδιοκτήτου πρὸς τὴν γῆν, τὴν ὁποίαν καλλιεργεῖ, εἶναι ἐκ τῶν μεγαλειτέρων ἐλατηρίων πρὸς τὴν γεωργικὴν τελειοποίησιν. Ἡ ἀγάπη προγόνου πρὸς τοὺς ἀγνώστους ἀπογόνους του, τοὺς μηκέτι γεννηθέντας, σπανίως θὰ ἤρκει ἵνα τὸν πείσῃ, ὅπως θυσιάσῃ ὑπὲρ αὐτῶν τὰς ἑαυτοῦ ἀπολαύσεις, ἐὰν ἡ ἡδονὴ τῆς δημιουργίας, τῆς αὐξήσεως, τοῦ καθωραϊσμοῦ δὲν ἔσπευδον νὰ συγεταιρι-

σθῶσι πρὸς τὴν ἡδονὴν τῆς ἐνεργείας ἀγαθοῦ, τόσον μεμακρυσμένου. Ὁ ἄνθρωπος εἰργάσθη διὰ τοὺς τελευταίους ἀπογόνους του, διότι ἡγάπα τὸ ἔργον του ὅσον τοῦλάχιστον καὶ αὐτοῦς. Περίωρισε τὰς ἀπολαύσεις του ἵνα θεμελιώσῃ, διὰ τῆς βελτιώσεως τῆς γῆς, διαρκῇ πρόσοδον ὑπὲρ τῶν ἀπογόνων του, καὶ τὸ ἔπραξε ἄνευ ἐπιλογισμοῦ, διότι ἡ ἡδονὴ νὰ συλλάβῃ χρόνον τὸν ὁποῖον δὲν θὰ ἰδῇ, καὶ νὰ ἐνεργῇ ἀκόμη ὅταν δὲν θὰ ὑπάρχῃ, ἦτο ἡ κυριώτερα του ἀμοιβή. Ἐν ταῖς χώραις ἐν αἷς ὁ καλλιεργητὴς εἶναι ἰδιοκτήτης καὶ ἐν αἷς οἱ καρποὶ ἀνήκουσιν ἐντελῶς εἰς τοὺς αὐτοὺς ἀνθρώπους, οἵτινες κατέβαλον ὅλα τὰ γεωργικὰ ἔργα, χώραις τῶν ὁποίων ὀνομάζομεν τὴν καλλιέργειαν πατριαρχικὴν, βλέπει τις κατὰ πᾶν βῆμα τὰ σημεῖα τοῦ ἔρωτος, τὸν ὁποῖον ὁ καλλιεργητὴς τρέφει πρὸς τὴν οἰκίαν τὴν ὁποίαν κατοικεῖ πρὸς τὸν ἀγρὸν τοῦ ὁποίου ἐπιμελῆται. Δὲν ἐρωτᾷ πόσας ἡμερησίας ἐργασίας πρέπει νὰ δαπανήσῃ διὰ τὴν πάροδον τὴν ὁποίαν χαράσσει, διὰ τὴν πηγὴν τὴν ὁποίαν διευθύνει, διὰ τὴν ὠραίαν θέσιν ἐπὶ τῆς ὁποίας πρόκειται νὰ φυτεύσῃ ἄνθη. Εὐρίσκει τὸν χρόνον καὶ τὰς δυνάμεις ἵνα ἐκτελέσῃ ταῦτα, διότι δὲν τῷ λείπει ἡ ἀπ' αὐτῶν εὐχαρίστησις· ὁ χρυσὸς καὶ ὁ ἄργυρος δὲν θὰ τὸν ἔπειθον νὰ ἐκτελέσῃ ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ὁ ἔρως τῆς ἰδιοκτησίας του καθιστᾷ εἰς αὐτὸν τόσον εὐκόλον.

Ἔτερον πλεονέκτημα τῆς ἰδιοποιήσεως τῶν γαιῶν εἶναι ἡ πρόοδος τὴν ὁποίαν ἡ πεῖρα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς διανοίας εἰσάγουσιν εἰς τὴν γεωργικὴν ἐπιστήμην. Ἀμφότεραι εἶναι ἐπίσης ἀναγκαῖαι, ἀμφότεραι ἐξασθενοῦσι ἢ καταστρέφονται ἐν πάσῃ καλλιέργειᾳ, τῆς ὁποίας οἱ καρποὶ δὲν εἰσάγονται ὅλοι εἰς τὸ αὐτὸ πρόσωπον. Ἐν τοῖς εὐτυχέσι τόποις ἐν οἷς ἡ καλλιέργεια εἶναι πατριαρχικὴ, ἡ ἰδιοφυΐα ἐκάστου ἀγροῦ μελετᾶται καὶ ἡ περὶ αὐτοῦ γνῶσις μεταβιβάζεται ἀπὸ γονέων εἰς τέκνα· ὁ σπόρος ὁ ὁποῖος ἀρμόζει εἰς αὐτὸν, ὁ χρόνος ὁ ἐπιτήδειος εἰς σποράν, οἱ κίνδυνοι τῆς χαλάρξης ἢ τοῦ πάγου, ὅλα εἶναι σεσημειωμένα· καὶ ὅστις ἔζησεν ἐν τῷ μέσῳ γεωργῶν γνωρίζει ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀγροτικὴ περιφέρεια τόσον μι-

κρά, ὥστε ἡ παρατήρησις νὰ μὴ ἀποδεικνύῃ τοπολογικὰς διαφορὰς ἀπὸ τετραγώνου εἰς τετράγωνον. Ἄλλ' εἶναι μικρὸν τὸ γνωρίσαι τὰς διαφορὰς ταύτας· πρέπει τὰ ἀποτελέσματα νὰ ὠριμάσῃ διὰ τῆς κρίσεως, δὲν ἔχομεν δὲ μέσα νὰ ἀναπτύξωμεν ταύτην ἄλλως εἰμὴ δίδοντες εἰς τὸν καλλιεργητὴν τὴν εὐκολίαν καὶ τὴν ἡσυχίαν τοῦ πνεύματος. Ἡ καλλιέργεια διὰ μεγάλων μισθώσεων, διευθυνομένη ὑπὸ ἀνθρώπων πλουσίων, θὰ ὑψωθῇ ἴσως περισσότερον τῆς πατριαρχικῆς καλλιεργείας ὑπεράνω τῶν προλήψεων καὶ τοῦ ἐμπειρισμοῦ· ἀλλ' ἡ διάνοια δὲν θὰ καταβῇ μέχρι ἐκείνου ὅστις ἐργάζεται, καὶ κακῶς θὰ ἐφαρμοσθῇ.

Τοιοῦτότρόπως ὅταν διαβαίνη τις ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλβετίαν, πολλὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας, δὲν ἔχει ἀνάγκην νὰ ἐρωτήσῃ, θεωρῶν ἕκαστον τμήμα γῆς, ἐὰν ἀνήκει τοῦτο εἰς ἰδιοκτητο-καλλιεργητὴν ἢ εἰς μισθωτὴν. Αἱ καλῶς ἐννοούμεναι ἐπιμέλειαι, αἱ ἐτοιμασμέναι διὰ τὸν γεωργὸν ἀπολαύσεις, ὁ στολισμὸς τὸν ὁποῖον ὁ ἀγρὸς ἔλαβεν ἐκ τῶν χειρῶν του, μαρτυροῦσι τάχιστα περὶ τοῦ πρώτου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι καταπιεστικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ καταστρέψῃ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ νὰ ἀποκτηνῶσιν τὴν νοημοσύνην τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ δώσῃ ἡ ἰδιοκτησία, εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁ φόρος δύναται νὰ ἀρπάξῃ τὸ καθαρώτερον τοῦ ἀγροτικοῦ εἰσοδήματος, ὅτι ἡ αὐθαιρεσία τῶν ἀνθρώπων τῆς ἐξουσίας δύναται νὰ ταραξῇ τὴν ἀσφάλειαν τῶν χωρικῶν, ὅτι ἡ ἀδυναμία τῆς ἀπολαύσεως δικαιοσύνης κατὰ ἰσχυροῦ γείτονος δύναται νὰ ρίψῃ ἀπογοήτευσιν ἐν τῇ ψυχῇ· ἀλλὰ ταῦτα εἶναι ἀπόδειξις ὅτι πρέπει ὅλοι οἱ κανόνες τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας νὰ συντρέξωσιν εἰς τὴν εὐημερίαν τῶν κοινωنيῶν, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ παραγνωρίσωμεν ὅτι καὶ εἰς μόνον κανὼν αὐτῆς ἐλαττώνει κατὰ ποσὸν πολλάκις τὸ κακόν.

Ἡ πατριαρχικὴ καλλιέργεια βελτιώνει τὰ ἥθη καὶ τὸν χαρακτῆρα τῆς πολυαριθμοτέρας ἐκείνης μερίδος τοῦ ἔθνους, ἥτις ὀφείλει νὰ καταβάλλῃ ὅλας τὰς ἐργασίας τῶν ἀγρῶν. Ἡ ἰδιοκτησία παρέχει συνηθείας τάξεως καὶ οἰκονομίας· ἡ ἡμε-

ρησία ἀφθονία καταστρέφει τὴν ὀρεξίν τῆς πολυφαγίας καὶ τῆς μέθης· αἱ στερήσεις καθιστῶσιν ἐπιθυμητὰς τὰς ὑπερβολὰς· αἱ κατατρύχουσαι μέριμναι ἐπιζητοῦσι τὴν λήθην ἐν τῇ ἀποκτηνώσει τῆς μέθης. Αἱ ταχεῖαι συναλλαγὰὶ παρέχουσιν ἀναγκαίαν ἐνθάρρυνσιν εἰς τὴν ἐμπορικὴν βιομηχανίαν· πρέπει δὲ χάριν τῶν πλεονεκτημάτων αὐτῶν νὰ ὑποστῇ τις καὶ τὰ ἀτοπήματά των, μεταξὺ τῶν ὁποίων τὸ κυριώτερον εἶναι ἡ ἀλλοίωσις τῆς καλῆς πίστεως τοῦ λαοῦ. Δὲν ζητεῖ τις ἐπὶ πολὺν χρόνον νὰ πωλήσῃ καλῶς, χωρὶς ἐπὶ τέλους νὰ ἀπολήξῃ εἰς τὴν ὑπερτίμησιν καὶ εἰς τὴν ἀπάτην· ὅσον δὲ δυσχερέστερον ὁ ἐνεργῶν συνήθως ἀγοραπωλησίας ἐπιτυγχάνει τὰ πρὸς τὸ ζῆν, τόσον πλειότερον εἶναι ἐκτεθειμένος εἰς τὸν πειρασμὸν νὰ μεταχειρισθῇ τὴν ἀπάτην. Πολλάκις παραπενοῦνται ὅτι οἱ ἄνθρωποι τῆς ἐξοχῆς δὲν εἶναι ἄξιοι τῆς ἐπὶ καλῇ πίστει ὑπολήψεώς των· ἐν τούτοις οἱ ἰδιοκτητο-καλλιεργηταὶ καὶ οὐχὶ ἄλλοι ἐθεμελίωσαν τὴν ὑπόληψιν ταύτην, ἥτις δὲν πρέπει νὰ ἐπεκταθῇ καὶ εἰς τὰς ἄλλας τάξεις τῶν χωρικῶν. Βεβιασμένοι οὗτοι καθ' ἑκάστην νὰ πωλῶσιν τὰ ἔργα των καὶ τὰ εἰσοδήματά των, νὰ δολιεύωνται πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν καχεκτικῶν ἐφοδίων των, νὰ ἐμπορεύωνται γλίσχρως καθ' ὅλας των τὰς συναλλαγὰς, ἀναγκάως ἀποβάλλουσι τὰς ἀρετὰς ἐκείνας τὰς ὁποίας ὁ ἰδιοκτητο-καλλιεργητὴς διατηρεῖ, διότι μὴ συναλλαττόμενος σχεδὸν εἰμὴ μετὰ τῆς φύσεως, ἔχει ὀλιγώτερον παντὸς ἄλλου βιομηχανικοῦ ἐργάτου τὴν εὐκαιρίαν νὰ δυσπιστῇ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους καὶ νὰ ἀντιστρέφῃ κατ' αὐτῶν τὸ ὄπλον τῆς κακῆς πίστεως.

Ἐν ταῖς χώραις ἐκείναις, αἵτινες διετήρησαν τὴν πατριαρχικὴν καλλιέργειαν, ὁ πληθυσμὸς ἀναπτύσσεται κανονικῶς καὶ ταχέως, μέχρι τοῦ σημείου καθ' ὃ φθάνει τὰ φυσικὰ ὅρια· ἐν ἄλλαις λέξεσι αἱ κληρονομίαι ἐξακολουθοῦσι διαιρούμεναι καὶ ὑποδιαιρούμεναι μεταξὺ πολλῶν υἱῶν, ἐνόσω μετὰ τινος αὐξήσεως τῆς ἐργασίας ἐκάστη οἰκογένεια δύναται νὰ ἀπολαύσῃ ἴσον εἰσόδημα ἀπὸ τὴν μικροτέραν μερίδα γῆς. Ὁ πατήρ ὅστις ἐδέσποζε εὐρείας ἐκτάσεως φυσικῶν λειμῶνων, τὴν

διανέμει μεταξὺ τῶν υἱῶν του, ὅπως οὗτοι τὴν μεταβάλλωσι εἰς ἀγροὺς καὶ τεχνητοὺς λειμῶνας. Οἱ υἱοὶ οὗτοι τὰς διανέμουνσι ἀκόμη ἵνα ἀποκλείσωσι τὸ σύστημα τῶν ἀγροναπαύσεων. Ἐκάστη τελειοποίησι τῆς γεωργικῆς ἐπιστήμης ἐπιτρέπει νέαν διαίρεσιν τῆς ιδιοκτησίας τῶν γαιῶν· δὲν πρέπει ὅμως νὰ φοβηθῇ τις, ὅτι ὁ γαιοκτήτης ἀνατρέφει τὰ τέκνα του ἵνα τὰ καταστήσῃ ἐπαίτας· γνωρίζει ἐπ' ἀκριβῶς τὴν κληρονομίαν τὴν ὁποίαν δύναται νὰ τοῖς ἀφήσῃ· γνωρίζει ὅτι ὁ νόμος διανέμει αὐτὴν ἐξίσου εἰς τὰ τέκνα του, βλέπει μέχρι ποῦ ἡ διανομὴ αὕτη θὰ τὰ ἀναγκάσῃ νὰ καταβῶσι ἐκ τῆς τάξεως εἰς ἣν αὐτὸς διετέλεσε, ὀρθῶς δὲ ἐννοουμένη οἰκογενειακὴ ὑπερηφάνεια, εὐρισκομένη ἐπίσης ἐν τῷ χωρικῷ ὅπως καὶ ἐν τῷ εὐγενεῖ, τὸν σταματᾷ πρὶν καλέσῃ εἰς τὴν ζωὴν τέκνα, περὶ τῆς τύχης τῶν ὁποίων δὲν ἠδύνατο νὰ προνοήσῃ. Ἐὰν ἐν τούτοις γεννηθῶσι τοιαῦτα, τοῦλάχιστον δὲν ἔρχονται ταῦτα εἰς γάμον ἢ ἐκλέγουσι μεταξὺ πολλῶν ἀδελφῶν ἐκεῖνον, ὅστις θὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν οἰκογένειαν. Δὲν βλέπει τις ποτὲ ἐν τοῖς Ἑλβετικοῖς διαμερίσμασι, τὰς χωρικὰς γαιοκληρονομίας διαιρουμένας εἰς τρόπον, ὅστις νὰ καταβάλλῃ αὐτὰς κατωτέρω τιμίας εὐπορίας.

Ἡ ἰσχυρωτέρα ἐγγύησις διὰ τὴν καθεστηκυίαν τάξιν εἶναι ὁ πολὺς τῶν γαιοκτητῶν χωρικῶν ἀριθμὸς. Ὅσον ὠφέλιμος καὶ ἂν εἶναι εἰς τὴν κοινωνίαν ἡ ἐγγύησις τῆς ιδιοκτησίας, πάντοτε ἡ ἰδέα αὐτῆς ἔχει τι ἀφηρημένον, τὸ ἐποῖον δυσκόλως ἀντιλαμβάνονται ἐκεῖνοι, πρὸς τοὺς ὁποίους μόνον στερήσεις φαίνεται ἐξασφαλίζουσα. Ὅταν ἡ ιδιοκτησία τῶν γαιῶν ἀφαιρεῖται ἀπὸ τοὺς καλλιεργητὰς καὶ ἡ τῶν χειροτεχνικῶν ἀπὸ τοὺς ἐργάτας, ὅλοι ἐκεῖνοι οἵτινες δημιουργοῦσι τὰ πλούτη, βλέποντες ὅτι ἀδιακόπως φεύγουσι ταῦτα διὰ τῶν χειρῶν των, εἶναι ξένοι εἰς ὅλας τὰς ἐξ αὐτῶν ἀπολαύσεις. Ἀποτελοῦσι τὴν πολυαριθμοτέραν μερίδα τοῦ ἔθνους, θεωροῦσιν ἑαυτοὺς τοὺς ὠφελιμωτέρους, καὶ ἐν τούτοις αἰσθάνονται ἑαυτοὺς ἀποκλήρους. Διαρκὲς ζηλοτυπία τοὺς ἐρεθίζει ἐναντίον τῶν πλουσίων· μόλις τολμᾷ τις νὰ συζητήσῃ ἐνώπιον αὐτῶν περὶ

πολιτικῶν δικαιωμάτων, διότι εἶναι φόβος μὴ ἀπὸ τῆς συζητήσεως τούτων μεταβῶσιν εἰς τὴν συζήτησιν τῶν δικαιωμάτων τῆς ιδιοκτησίας καὶ ζητήσωσι τὴν διανομὴν τῶν περιουσιῶν καὶ τῶν γαιῶν.

Ἀρκεῖ νὰ ὑποθέσῃ τις ἐπανάστασιν ἐν χώρᾳ, τῆς ὁποίας ἡ γαιοκτησία εἶναι περιορισμένη εἰς ὀλίγων χεῖρας, ὅπως ἀναμετρήσῃ ὅλην τοῦ κινδύνου τὴν ἔκτασιν. Ἡ κοινωνικὴ τάξις θὰ κλυδωνισθῇ ἐκ θεμελίων. Ἀλλ' ὅταν ὁ καταμερισμὸς τῶν γαιοκτησιῶν κατασκευάζῃ πλείονα στηρίγματα τῆς κοινωνικῆς τάξεως, ὅταν τὸ πνεῦμα τῆς οἰκονομίας, τῆς νομιμότητος, τῆς αξιοπρεπείας συνέχῃ τὸ πλεῖστον τῆς κοινωνικῆς οἰκοδομῆς, αἱ παραφωνίαι τῶν μερῶν καλύπτονται ὑπὸ τῆς ἁρμονίας τοῦ ὅλου. Ἡ πατριαρχικὴ καλλιέργεια εἰς τοιοῦτο σημεῖον ὀρίζοντος ἀποβλέπει. Τὴν ἀνευρίσκομεν ἐν Ἑλλάδι, ἐν Ἑλβετίᾳ, ἐν Γαλίᾳ καὶ ἐν ταῖς Ἑνωμέναις Πολιτεῖαις τῆς Ἀμερικῆς. Ἐχει τὸν νεώτερον δημοκρατικὸν τῆς ἐξοχῆς τύπον ἐν τῷ στερεῷ συνδέσμῳ τῶν ἰδεῶν καὶ τῶν ἰδρώτων, ἀπὸ τῶν ὁποίων διακρίνεται ὁ λαὸς τῶν ὑπαίθρων, ὅταν ἔχῃ οὗτος τὸ αἶσθημα τοῦ ιδιοκτήτου καὶ τὴν ὑπερηφάνειαν τοῦ πολίτου.

ΟΘΩΜΑΝΙΚΗ ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ ΓΑΙΩΝ ΚΑΙ ΜΕΤΑΛΛΕΙΩΝ.

Θεμελιώδης ἐν τῷ Ἀσιατικῷ ἀπολυτισμῷ ἀρχὴ περὶ ιδιοκτησίας εἶναι, ὅτι ὁ κύριος τῶν προσώπων εἶναι καὶ τῶν πραγμάτων κύριος. Βασιλεῖς, Καλῖφαι ἢ Σουλτάνοι, εἶναι ἐνσαρκωμένοι εἰκόνες τοῦ αἰωνίου τούτου κατὰ τὴν Ἀσίαν δόγματος. Ἐν τούτοις παρὰ τῇ ἡγεμονικῇ ταύτῃ συντρέχει καὶ ἑτέρα θρησκευτικὴ ἔννοια. Οἱ Ἀραβες ἐνωρὶς συνέδεσαν τὴν πρώτην ἀρχὴν τῆς μουσουλμανικῆς ιδιοκτησίας πρὸς τὴν περὶ Θεοῦ ἔννοιαν, διότι οὗτος εἶναι ὁ μόνος ἀληθὴς ιδιοκτήτης (Cauferois περὶ ιδιοκτησίας παρ' Ὀθωμανοῖς.

Ἀσιαπ. ἐφημ. Ιούλιος 1818. Κατὰ τὸ Κοράνιον (κεφ. 2, στιχ. 27) αὐτὸς Θεὸς ἐδημιούργησεν δι' ὑμᾶς πᾶν ὃ, τι εἶναι ἐπὶ τῆς γῆς» ἐπομένως ἰδοὺ ἡ δικαιολογικὴ βάσις τῆς ἰδιοκτησίας τῶν πιστῶν.

Ἡ κατακτηθεῖσα γῆ, τοιαύτη δὲ ἦν κατὰ τὸ δίκαιον τοῦ Μωάμεθ πᾶσα ἡ ἐκτὸς τῆς Ἀραβίας καὶ τοῦ Ἀραβικοῦ Ἰράμ κειμένη, ἡ διετίθετο ὡς βραβεῖον ὑπὲρ τῶν περὶ τὸν θρόνον ἀφοσιωμένων, ἡ κατελείπετο εἰς τοὺς ὑποδουλωθέντας κατοίκους. Ἐν τῇ πρώτῃ μὲν περιπτώσει ἀπετελεῖτο τιμᾶριον, εἰς τὸ ὅποιον οὐδέποτε οἱ εὐνοούμενοι ἀπέδιδον τὴν σταθερότητα τῆς ἰδιοκτησίας. Ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ περιπτώσει, ἥτις περιελάμβανεν, ὡς εἶκος, καὶ τὴν μείζονα τῶν γαιῶν ἔκτασιν, ἐπικρατεῖ ἡ ἀρχὴ τῆς ἐλεημοσύνης ὑπὸ περίεργόν τινα ἔποψιν, διότι, τὸ μὲν, οἱ μὴ ἐξολοθρευθέντες ἄπιστοι πρέπει νὰ ζήσωσιν ὅπως θαυμάζωσι τὸν μέγαν τοῦ Ἰσλάμ λαόν, ὅθεν ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς ἀφίνετο αὐτοῖς ὡς βοήθεια· τὸ δὲ, πρέπει καὶ οἱ ἄποροι τῆς μωαμεθανικῆς κοινότητος νὰ ὑποστηριχθῶσι διὰ τοῦ δεκάτου μέχρι τοῦ ἡμίσεως τοῦ εἰσοδήματος τῆς γῆς, ἣν ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς τὰ πλάσματά του.

Αἱ φορολογούμεναι αὗται τῶν ἀπίστων γαῖαι ἐκαλοῦντο χαράτζιζιζ ἐκ τοῦ δουλικοῦ δικαιώματος χαράτζιζ, ὅπερ ἐπλήρωνον καὶ τὸ ὅποιον ἀκριβῶς εἰπεῖν συνέκειτο ἀπὸ $\frac{1}{10}$ τοῦ εἰσοδήματος, ὅτε ἐλέγετο χαράτζιζ μουκασεμέ, καὶ ἀπὸ κατ' ἀποκοπὴν εἰσπραττόμενον ἐπὶ τῆς γῆς ποσὸν καλούμενον χαράτζιζ μουβαζαφέ. Αἱ γαῖαι αὗται, καθὼς καὶ αἱ ὡς λάφυρα τοῖς πορθηταῖς δοθεῖσαι ἐν καιρῷ τῆς κατακτήσεως ἢ κατόπιν (οὐσριγέ καὶ ἐμιριγέ), ἐν περιπτώσει ἀκληρίας τῶν κατόχων μετέβαινον εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κοινοῦ τῶν μουσουλμάνων οἴκου. Ἐν τούτοις δὲν πρέπει νὰ νομίσωμεν ὅτι ὁ φόρος ἦτο καὶ πάντῃ ἀλλότριος πρὸς τὰς καθαρῶς εἰς χεῖρας μουσουλμάνων γαίας, διότι ἀνευρίσκονται ἔχνη αὐτοῦ ἐν τῇ ἀρχαιοτάτῃ εἰσφορᾷ (ζεκαέτ), τὸν ὅποιον αὐτὸς ὁ Μωάμεθ ἐπέβαλεν εἰς τοὺς πιστοὺς ὑπὲρ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πτωχῶν. Ἡ δέησις, τὸ ζεκαέτ, ἡ νηστεία καὶ ἡ

ἐπίσκεψις τῆς Μέκκας ἀποκαλοῦσι τὰς τέσσαρας θεμελιώδεις τοῦ Ἰσλαμισμού ὑποχρεώσεις (Perrou Ὁθωμαν. Νομοθ. τόμ. 1, σελ. 559).

Ἐπὶ τὴν ἄνω τεθεῖσαν διπλὴν τῆς ἐλεημοσύνης ἔννοιαν ἀνεπτύχθη ἡ περὶ βακουφίου (εὐσεβοῦς καθιδρύματος) μουσουλμανικὴ θεωρία. Ἐὰν ἐν τῇ μεταγενεστέρᾳ ἀναπτύξῃ αὐτῆς βακούφιον εἶναι κτῆμα, τοῦ ὁποίου ἡ ψιλὴ μὲν κυριότης ἐδόθη εἰς θρησκευτικὸν τέμενος, ἡ ὠφέλιμος δὲ ἔμεινεν εἰς τὴν οἰκογένειαν τοῦ ἀφιερωτοῦ μέχρις ἐξαντλήσεως ταύτης, κατ' ἀρχάς (ὅταν ἡ κατακτηθεῖσα γῆ κατελείπετο εἰς καλλιέργειαν τοῖς ὑποδουλωθεῖσιν) οἱ κατακτηταὶ ἠννόουν τὴν συγκρότησιν μεγάλου βακουφίου εἰς δόξαν τοῦ Θεοῦ καὶ βοήθειαν τῶν πιστῶν του. Ἐκ τῆς γονίμου ταύτης θεωρίας ἐμορφώθη βαθμηδὸν ἡ περὶ δημοσίας κτήσεως ἐριστικὴ ἐν τῷ ὀθωμανικῷ δικαίῳ ἀρχή, καθ' ἣν ὁ Σουλεϊμάνειος κανοναμὲς ἐκήρυξεν ὅτι ἡ σπειρομένη γῆ ἀνῆκεν εἰς τὸν κοινὸν τῶν μουσουλμάνων οἴκων, ἐμπεπιστευμένη ἀπλῶς εἰς χεῖρας τῶν ἀπίστων πρὸς κάρπωσιν.

Ἀλλ' ἐκτὸς τῆς σπειρομένης γῆς ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι γαῖαι ἀκαλλιέργητοι, νεκραὶ (μεδάτ) κατὰ τὴν ἐκφραστικὴν τῶν Ἀσιανῶν γλῶσσαν, τὰς ὁποίας ὁ Μωάμεθ ὑπεσχέθη εἰς ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον τὰς ζωογονήσει. Ὁ προσδιορισμὸς τῶν γαιῶν τούτων εἶναι περίεργος, διότι ἐνῷ ἡ ἰδιοκτησία μένει πάλιν παρὰ τῷ κοινῷ τῶν μουσουλμάνων οἴκῳ, ὑποτίθεται ὅτι δὲν ἀφέθησαν ποτὲ εἰς τὴν χρῆσιν τῶν κατοίκων καὶ ὅτι κεῖνται ἐπὶ τοσοῦτον μακρὰν τῶν χωρίων καὶ τῶν κωμῶν, ὥστε μεγαλόφωνος κήρυξ δὲν ἀκούεται ἀπὸ τῶν ἄκρων τῶν κατωκημένων τόπων.

Τῆς γενικῆς ταύτης περὶ κυριότητος τῆς γῆς θεωρίας κυρία βᾶσις εἶναι τὸ δικαίωμα τοῦ πολέμου· ὅ,τι διὰ τῆς συμπτώσεως ὅλων κυριεύεται ἀνήκει εἰς ὅλους. Τοιουτοτρόπως δὲ ἀναφαίνεται ἡ εἰκὼν τοῦ μεγάλου τῶν Ὁθωμανῶν ἐπὶ γῆς ἰδιοκτήτου, τοῦτέστι τοῦ δημοσίου. Ἐκ τῆς θεωρίας ταύτης ἀνεπτύχθη ἐν τῷ ὀθωμανικῷ δικαίῳ ἡ ἔννοια τῆς

ιδιοκτησίας ἐπὶ τῶν μεταλλείων, τῶν ὑπὸ τὴν ἀρχαϊκὴν ἔποψιν αὐτοῦ κατ' ἐξοχὴν νεκρῶν τούτων γαιῶν, κατ' ἀντίθεσιν πρὸς μὴ τοιαύτας διότι σπείρονται. Ὅπουδ' ἴποτε ἀνακαλυφθῇ μεταλλεῖον (μααντέμ.) χρυσοῦ, ἀργύρου, μολύβδου, χαλκοῦ κλπ. ἡ καλλιέργειά του ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θελήσεως τῆς κυβερνήσεως, ἥτις τὸ παραχωρεῖ εἴτε ἐφ' ὅρου ζωῆς εἴτε ἐπὶ ἄλλως προσδιωρισμένῳ χρόνῳ εἰς τὸν ἀνακαλύψαντα, ἐὰν οὗτος εἶναι ὑπήκοος Ὀθωμανὸς ἄνευ διακρίσεως θρησκείας.

Ἐν γένει ἡ κυβέρνησις ρυθμίζει τὰ τῆς διαχειρίσεως καὶ καλλιέργειας τῶν μεταλλείων, τὰ ὅποια θεωροῦνται εἰς ὄφελος τῆς μουσουλμανικῆς κοινότητος, ἐν ταῖς χώραις τὰς ὁποίας αὕτη κατέκτησεν, ἢ διὰ συνθήκης ὑπέταξεν, ἢ αἱ ὁποῖαι συγκατοικοῦνται ὑπὸ τῶν νικητῶν καὶ τῶν ἡττημένων, ἢ ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τῶν τελευταίων, ἀδιαφόρως ἂν τὰ μεταλλεῖα κεῖνται ἐντὸς γαιῶν ἀνηκουσῶν εἰς ἰδιώτην μουσουλμάνον ἢ μὴ (Perron Ὀθωμ. τομ. 1, σελ. 528). Παραχωρήσεις ἐγίνοντο καὶ ἐπομένως ἠδύναντο (κατὰ τοὺς κλασικοὺς τῶν Ὀθωμανῶν νομικοὺς) νὰ δοθῶσι καὶ πρὸ τῆς κατακτήσεως ἔτι ἐπὶ μεταλλείων κειμένων ἐν χώραις πολεμίσαις ὑπὸ τὸν ὅρον τῆς συμπληρώσεως τῆς κατακτήσεως (Perron αὐτ.). Τὸ δικαίωμα τοῦ δημοσίου συνίστατο εἰς τὸ $\frac{1}{5}$ τοῦ μεταλλικοῦ εἰσοδήματος, προτιμωμένης τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τῶν ἐτέρων $\frac{4}{5}$.

Εἰς συμπλήρωσιν τῆς ἱστορικο-οἰκονομικῆς ταύτης μελέτης προσθετέον, ὅτι ἡ περὶ τὰ μεταλλεῖα κτῆσις ἐκανονίσθη κατὰ τὴν τελευταίαν περίοδον ἐν Τουρκίᾳ διὰ τοῦ νόμου τῆς 7 Μουχαρέμ 1286 (μ. Χ. 1869) ἐπὶ βάσεων ἀναλόγων πρὸς τὰς νεωτέρας ἐν Εὐρώπῃ ιδέας περὶ μεταλλείων καὶ κατὰ σκοπὸν γονιμωτέρας καλλιέργειας αὐτῶν.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν δεσποτικὴν ἰδιαιτέρας ἔννοιαν τῆς παρ' ὀθωμανοῖς ιδιοκτησίας ἀνευρίσκωμεν ἰδιαιτέρας σημαντικὴν ἐξήγησιν αὐτῆς ἐν ταῖς ἀπαντήσεσι, τὰς ὁποίας ὁ Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος ἀπηύθυνε τῷ 1828 πρὸς πᾶ ἔρωτήματα τῶν

ἀντιπροσώπων τῶν Συμμάχων Δυνάμεων. Εἶναι ἡ ἐξῆς καὶ χαρακτηρίζει μέγα μέρος τῆς Σουλτανικῆς ἐπὶ τοῦ προκειμένου θέματος ιδέας:

— Ὁ Σουλτάνος εἶναι δικαιοματικῶς ὁ κύριος ὅλης τῆς κατακτηθείσης γῆς, ἥτις εἶναι ἀναπαλλοτρίωτος· ἀλλ' ἐξ αὐτῆς εἴμπορεῖ νὰ κάμῃ ἀφιερώματα ἀναφαίρετα, καθὼς εἶναι τὰ Βακούφια· εἴμπορεῖ προσέτι νὰ κάμῃ ἰσοβίους, ἢ κληρονομικὰς δωρεάς· ἀλλὰ τὰς τελευταίας μεταξὺ τῶν μουσουλμάνων μόνοι οἱ Οὐλαμάδες ἀπολαμβάνουν ἀποκλειστικῶς. Τὰ ἀκίνητα κτήματα τῶν ὑπηκόων Γραικῶν, Ἀρμενίων καὶ ἄλλων εἶναι ὡσαύτως κληρονομικά, δι' ἐνὸς ἐλαφροῦ ἐνοικιακοῦ δοσίουματος, τὸ ὁποῖον ἐκάστη Κοινότης ὑποχρεοῦται νὰ πληρῶνῃ ἐτησίως εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον.

Ὅλα τὰ ἀκίνητα τῶν μουσουλμάνων κτήματα, ἐκτὸς τῶν ἄνω ρηθέντων, ἐπανέρχονται μετὰ τὸν θάνατόν των εἰς τὸν Σουλτάνον. Ἀλλ' ἐπειδὴ παρόμοιος νόμος, ἀνατρεπτικὸς τῶν θεμελιωδῶν ἀρχῶν πάσης κοινωνικῆς διατάξεως, δὲν ἦτο δυνατόν νὰ διατηρηθῇ αὐστηρῶς, ὁ Σουλτάνος χαρίζεται τὰ κτήματα τοῦ πλειότερου μέρους τῶν ἰδιωτῶν μουσουλμάνων εἰς τοὺς κληρονόμους των, διὰ μικροῦ ἀντιτίμου, πληρωνομένου εἰς τὸ Βαῖτουλμαλι-Μιρὶ ἢ θησαυροφυλάκιον τοῦ Σουλτάνου. Ἀλλ' οὗτος μετέρχεται τὸ δικαίωμά του ἐφ' ὅλων τῶν κτημάτων τῶν δημοσίων ὑπουργῶν· ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον αὐτὰ ἀγοράζονται ἀπὸ τοὺς κληρονόμους των εἰς μετριοτάτην τιμὴν· αὕτη συνήθως ἐξισοῦται μὲ τὸ τριπλοῦν, ἢ τὸ πολὺ τὸ τετραπλοῦν τῆς ἐτησίας προσόδου των.

Ἐκτὸς τοῦ δικαιώματος, τὸ ὁποῖον ἔχει ὁ Σουλτάνος ἐπάνω εἰς ὅλα τὰ κτήματα τῶν δημοσίων ὑπουργῶν, μετέρχεται καὶ ἐν ἄλλο, καθιερωθὲν ἀπὸ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, καὶ ἀπὸ τὴν ἀναμφισβήτητον χρῆσιν αὐτοῦ. Τοῦτο εἶναι, τὸ νὰ ἐξουσιάζῃ μετὰ τὸν θάνατόν των καὶ ὅλην τὴν λοιπὴν κατάστασιν των, ἐπὶ προφάσει τοῦ ὅτι τὴν ἐκέρδισαν μὲ ζημίαν τοῦ Κράτους καὶ ἐπομένως ἀνήκει εἰς αὐτόν.

Μερικοὶ Σουλτάνοι ἠθέλησαν εἰς διαφόρους ἐποχὰς νὰ ἐπε-

κτείνωσι τὸ δικαίωμα τοῦτο καὶ κατὰ τῆς ιδιοκτησίας τῶν μὴ μουσουλμάνων δημοσίων ὑπουργῶν· ἀλλ' ἀπαιτήσεις, ἐπιστηριζόμεναι εἰς Χάτι-Σερίφια ἢ Φερμάνια, χορηγηθέντα ἀπὸ τοὺς προκατόχους των, δὲν τοὺς ἄφησαν νὰ καθιερώσουν διὰ τῆς συνηθείας τὴν ἀρπαγὴν ταύτην.

ΞΕΝΑ ΠΟΛΕΜΙΚΑ ΠΛΟΙΑ ΚΑΙ ΤΕΛΩΝΙΟΝ.

Ἐντελῶς τῶν τελωνιακῶν νόμων σιωπῶντων, ἡ διπλωματική τῆς πρώτης Ἑλληνικῆς ἀποκαταστάσεως ἔννοια ἐξακολουθεῖ ἀπὸ τοῦ 1834 περιποιουμένη, ἐν τῇ πραγματικῇ τοῦ τελωνιακοῦ τῆς χώρας ὀργανισμοῦ ἀναπτύξει τὰ ξένα πολεμικά πλοῖα, τῶν ὁποίων τὰς καταναλώσεις ἐκήρυξεν μὴ ὑποκειμένας εἰς δασμόν. Καὶ ἔσον μὲν ἀφορᾷ τὰς ὑπὸ τῶν πλοίων τούτων τοπικάς ἐντὸς τῶν ἐλληνικῶν λιμένων καταναλώσεις, τὰς ὑπαγομένας ἐν γένει εἰς τελώνιον κατὰ τὴν ἐξαγωγὴν, οὐδεὶς λόγος, ἀφοῦ δὲν ἐξέρχονται αὐταὶ τῆς τελωνιακῆς τοῦ κράτους ἀκτίνος καὶ ἀφοῦ τὸ κύριον ἐπὶ τῆς ἐξαγωγῆς τελωνιακὸν μέλλον ὁσημέραι σμικρύνεται. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὴν ἐπὶ τῶν ἠγκυροβολημένων κατὰ τὰς ἐλληνικάς ἀκτὰς ξένων πολεμικῶν πλοίων ἀτελώνιστον (ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον) εἰσαγωγὴν, καὶ παράφωτος εἶναι αὕτη καὶ δεκτικὴ καταχρήσεων. Ἰδοὺ πῶς ἀμφοτέρωθεν κανονίζεται τὸ ἀνὰ χεῖρας θέμα διὰ τῆς ἰσχυρῆς ἐτι ἀπὸ 17 Αὐγούστου 1834 ἐγκυκλίου τοῦ ὑπουργείου τῶν Οἰκονομικῶν :

— Ὅσα προϊόντα πορίζονται τὰ ῥηθέντα πολεμικά πλοῖα ἀπὸ τοὺς λιμένας τοῦ Βασιλείου (ἥτοι κατὰ τὴν ἀπὸ 17 Ἰουνίου 1842 ἐγκύκλιον, ἀπὸ τὰς ἀγορὰς τῶν πόλεων), οἷον ἐδώδιμα, ποτὰ κλπ. ἢ πανιά, σχοινία, καὶ ἄλλα ἐγχώρια ἢ ξένα χειροτεχνήματα (ὁ ὅρος «ξένα» περιττεύει κατὰ τὴν ἀνω σημειωθείσαν δευτέραν ἐγκύκλιον, διότι αὐτὰ ἐπλήρωσαν ἤδη

τὸ τέλος τῆς εἰσαγωγῆς των, ἔπερ δὲν ἐπιστρέφεται) εἰς χρήσιν μόνον τῶν πλοίων των ἢ τῶν ἐν αὐτοῖς ναυτῶν θέλουν εἶναι ἐλεύθερα ἐξαγωγικοῦ τέλους. Ὅφειλει ὅμως ὁ προμηθευτῆς πρὶν ἐπιβίβασθαι αὐτὰ εἰς τὸ πλοῖον νὰ τὰ παρουσιάσῃ προηγουμένως εἰς τὸ τελωνεῖον τοῦ μέρους, ὅπου εὐρίσκεται τὸ πλοῖον. Ἄν τὰ εἶδη αὐτὰ κατὰ τὴν ποσότητα ἢ τὴν ποιότητα δὲν εἶναι ἐκ τῶν συνήθως προμηθευομένων διὰ τὴν καθημερινὴν χρήσιν τοῦ πλοίου οἷον ἄρτος, κρέας, πτηνὰ, λαχανικά, καὶ ἄλλα τοιαῦτα ὀψώνια, τότε ὁ προμηθευτῆς ὀφείλει νὰ παρουσιάσῃ ἔγγραφον πρόσκλησιν τοῦ πλοιάρχου πρὸς τὸ τελωνεῖον διὰ νὰ συγχωρήσῃ τὴν ἐπιβίβασίν των.

Ἄν ὁ πλοίαρχος προμηθεύηται ἔξωθεν τὰ ἀναγκαῖα εἰς τὸ πλοῖόν του, ἐπιτρέπεται ἡ μεταβίβασις αὐτῶν ἀπὸ τοῦ ἐμπορικῶν πλοῖον εἰς τὸ πολεμικόν, καθ' ὅσον δὲν ἤθελον ἐξαχθῇ εἰς τὴν ξηράν. Ὅθεν ἂν ἐλλιμενισθῇ πλοῖον ἐμπορικὸν φέρον ὁποιοῦδήποτε εἶδους πραγματείας διωρισμένας δι' ἐν πολεμικὸν πλοῖον ξένης δυνάμεως, ὀφείλει ὁ πλοίαρχος τοῦ πρώτου νὰ εἰδοποιήσῃ ἐντὸς 24 ὥρῶν τὸ τελωνεῖον ἐγγράφως, δηλοποιῶν τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ σημεῖα τῶν κιβωτίων, βαρελίων ἢ δεμάτων, τὰ ὁποῖα περιέχουσιν ἐκεῖνα τὰ εἶδη.

Ὁ φροντιστῆς τοῦ πολεμικοῦ πλοίου πρὶν παραλάβῃ αὐτὰ, θέλει παρουσιάσῃ εἰς τὸ τελωνεῖον ἔγγραφον σημείωσιν τῶν εἰς παραλαβὴν του εἰδῶν, ὑπογεγραμμένην παρὰ τοῦ πλοιάρχου του καὶ περιέχουσαν τὸ ποσόν, τοὺς ἀριθμοὺς καὶ σημεῖα τῶν κιβωτίων, βαρελίων καὶ δεμάτων.

Ἀφ' οὗ λάβῃ ὁ κατὰ τόπον τελώνης τὴν δηλοποίησιν τοῦ πλοιάρχου τοῦ ἐμπορικοῦ πλοίου καὶ τὴν πρόσκλησιν τοῦ πλοιάρχου τοῦ πολεμικοῦ, τότε θέλει δίδει ἄδειαν νὰ μεταβιβασθῶσι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος εἶδη ἀπὸ τοῦ ἐμπορικῶν εἰς τὸ πολεμικὸν πλοῖον.

Ἡ μεταβίβασις πρέπει νὰ γίνεται ἀφεύκτως ἀπὸ πλοίου εἰς πλοῖον, παρόντος ἐνὸς τελωνιακοῦ ὑπηρετοῦ χωρὶς ποσῶς ν' ἀποβιβασθῶσιν εἰς τὴν ξηράν· εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περιττῶς τὰ ἐξαχθισόμενα εἶδη ὑπόκεινται εἰς τέλος εἰσαγωγῆς.

Ἄν τυχὸν ἐν πολεμικὸν πλοῖον, ἢ τινὰ ἐξ αὐτῶν, σχοιμα-
τίζοντα μοῖραν ναυτικὴν, ἤθελον εἶσθαι διωρισμένα νὰ παρα-
χειμάσωσιν εἰς ἓνα τῶν λιμένων τοῦ Βασιλείου ἢ νὰ διαμεί-
νωσι πολὺν καιρὸν, εἴτε ἐξ αἰτίας ἄλλης ἐκτάκτου περι-
στάσεως, ἤθελον ἔχει ἀνάγκην νὰ προβλέψωσιν ἔξωθεν τρο-
φάς ἢ ἄλλα εἶδη, καὶ νὰ ἀποταμιεύσωσιν αὐτὰ εἰς τὴν ξη-
ρὰν διὰ νὰ λαμβάνωσι ἐξ αὐτῶν καθ' ὅσον τὸ ἀπαιτεῖ ἡ χρεία,
ὁ πλοίαρχος θέλει εἰδοποιεῖ τὸ τελωνεῖον· αὐτὸ δὲ δὲν θέλει
δίδει τὴν περὶ τούτου ἄδειαν, παρὰ ἀφοῦ ἐπισκεφθῇ τὴν ἀπο-
θήκην, εἰς τὴν ὁποίαν γίνεται ἡ ἐναποταμίευσις. Μετὰ δὲ
τὴν ἀποταμίευσιν θέλει κλείεσθαι ἡ ἀποθήκη μὲ δύω κλεῖ-
δας, τῶν ὁποίων ἡ μὲν θέλει μένει εἰς τὸν φροντιστὴν, ἡ δὲ
θέλει παραδίδεσθαι εἰς τὸ τελωνεῖον. Εἰς τοιαύτην περίστασιν
τὸ τελωνεῖον χρεωστεῖ πάντοτε νὰ εἰδοποιῇ τὸν ἀνώτερόν του.

Ὅσάκις οἱ τελῶναι ἤθελον παρατηρήσει, ὅτι ἡ διδομένη
αὕτη ἄδεια τόσον τῆς ἐσωτερικῆς, ὅσον καὶ τῆς ἐξωτερικῆς
προβλέψεως, δίδει ἀφορμὴν εἰς ἀπηγορευμένους καὶ ἐπιζημίους
κερδοσκοπίας, ἀμέσως ὀφείλουσι νὰ εἰδοποιῶσι τοὺς ἀνωτέρους
τῶν ἢ τὴν Γραμματεῖαν. —

Τοιοῦτος ὁ ἐπὶ τῶν ξένων πολεμικῶν πλοίων τελωνιακὸς
συνδυασμὸς τῆς ἀσθενείας πρὸς τὴν ἰσχύν. Ἐν τούτοις ἀμφι-
βάλλομεν ἂν μόνοι οἱ ξένοι ἐπεβλήθησαν ἢ καὶ ἡ σμικρότης
τῆς ἐγγωρίου διοικήσεως συνετέλεσε τὰ πρῶτα τῆς κουφότη-
τος βήματα. Τὸ ἀκριβὲς εἶναι ὅτι ἐπ' οὐδενὸς νομίμου τοιαύτη
τελωνιακὴ πρακτικὴ δύναται νὰ στηριχθῇ. Εἶναι τόσον ἀνα-
κόλουθος αὕτη, ὥστε οὐδὲ εἰς τὴν ἀμοιβαίότητα ἠδυνήθη νὰ
ἀποβλέψῃ. Τί νὰ εἴπῃ δέ τις ἀναλογιζόμενος, ὅτι τὰ πλεονε-
κτῆματα τῶν ξένων πολεμικῶν πλοίων εἶναι ὑπὲρ πᾶσαν τε-
λωνιακὴν σχετικῶς ἀπαλλαγὴν τῶν ἰθαγενῶν! Αὐτὰ κατα-
ναλίσκουσιν ἐπιβεβαρυμένα διὰ τοῦ τελωνίου ἐφόδια· ὥστε
ὅλη ἡ δόξα τῆς περιποιήσεως εἶναι πῶς τὰ ξένα πολεμικά
πλοῖα νὰ διατελῶσιν ὑπὸ κρείττονας τῆς ἐν τῷ τόπῳ διοικη-
τικῆς ὁρους.